SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE VERICE TRSTENJAK,

predstavljeni 30. junija 2009 [1]

Stvarno kazalo

I – Uvod . . . . . I - 9828

II – Normativni okvir . . . . . I - 9828

Direktiva 77/91/EGS . . . . . I - 9828

Priporočilo 77/534/EGS . . . . . I - 9829

Direktiva 79/279/EGS . . . . . I - 9831

Direktiva 2001/34/ES . . . . . I - 9831

Direktiva 2004/25/ES . . . . . I - 9832

III – Dejansko stanje, postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje . . . . . I - 9834

IV – Postopek pred Sodiščem . . . . . I - 9836

V – Bistvene trditve strank . . . . . I - 9837

VI – Pravna presoja . . . . . I - 9842

A – Dopustnost predloga za predhodno odločanje . . . . . I - 9842

B – Analiza vprašanj za predhodno odločanje . . . . . I - 9843

1. Prvo vprašanje . . . . . I - 9843

a) Uvodne opombe . . . . . I - 9843

b) Splošna pravna načela . . . . . I - 9844

i) Pojem . . . . . I - 9844

1 – Jezik izvirnika: nemščina.

ii) Načelo enakega obravnavanja delničarjev v pravu Skupnosti . . . . . I - 9847

– Analiza upoštevnih predpisov prava Skupnosti . . . . . I - 9847

Primarno pravo . . . . . I - 9847

Mednarodne smernice . . . . . I - 9848

Akti institucij Skupnosti . . . . . I - 9849

– Argumenti proti opredelitvi kot splošno pravno načelo . . . . . I - 9850

Neobstoj ustavne ravni . . . . . I - 9850

Pomanjkanje prepričanja v pravni teoriji . . . . . I - 9852

Pomanjkanje splošne veljave . . . . . I - 9853

Pomanjkanje določenosti v zvezi s pravno posledico . . . . . I - 9853

Prepoved zaobiti voljo zakonodajalca . . . . . I - 9854

Varstvo institucionalnega ravnovesja . . . . . I - 9855

Zahteve pravne varnosti . . . . . I - 9857

c) Sklep . . . . . I - 9858

2. Drugo vprašanje . . . . . I - 9859

3. Tretje vprašanje . . . . . I - 9861

C – Sklep . . . . . I - 9861

VII – Predlog . . . . . I - 9863

I – Uvod

1. Luksemburško Cour de cassation je Sodišču predložilo tri vprašanja, katerih namen je v bistvu ugotoviti, ali je mogoče iz določb v aktih institucij na področju prava družb sklepati o obstoju splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev v pravu Skupnosti, ki ščiti manjšinske delničarje družbe, če nad njo prevzame nadzor druga družba, tako da so upravičeni do odsvojitve svojih vrednostnih papirjev pod enakimi pogoji kot vsi drugi delničarji.

2. Vprašanje za predhodno odločanje je bilo postavljeno v sporu, ki poteka med manjšinskimi delničarji delniške družbe RTL Group (v nadaljevanju: tožeče stranke v postopku v glavni stvari) in družbo belgijskega prava Groupe Bruxelles Lambert (GBL), družbo nemškega prava Bertelsmann AG (Bertelsmann), delniško družbo RTL Group ter člani uprave RTL Group (v nadaljevanju: tožene stranke v postopku v glavni stvari). S tožbo tožeče stranke v postopku v glavni stvari zahtevajo razveljavitev sporazuma med družbo GBL in družbo Bertelsmann, na podlagi katerega je družba GBL družbi Bertelsmann odsvojila svojo udeležbo v višini 30 % v kapitalu družbe RTL Group v zameno za 25 % kapitala v družbi Bertelsmann, ali pa ugotovitev, da tožene stranke v postopku v glavni stvari solidarno odgovarjajo za nastalo jim škodo, in naložitev nadomestila za to škodo.

II – Normativni okvir

Direktiva 77/91/EGS

3. V skladu s peto uvodno izjavo Direktive 77/91 [2] „[…] je glede na člen 54(3)(g) treba, da zakonodaja države članice, ki se nanaša na povečanje ali zmanjšanje kapitala, zagotavlja opazovanje in uskladitev načel enake obravnave delničarjev v enakem položaju ter varstvo upnikov, katerih zahtevki so obstajali pred odločitvijo o zmanjšanju“.

4. Člena 20 in 42 Direktive 77/91 določata:

„Člen 20

1. Države članice se lahko odločijo, da ne uporabijo člena 19 za:

2 – Druga direktiva Sveta 77/91/EGS z dne 13. decembra 1976 o uskladitvi zaščitnih ukrepov za varovanje interesov družbenikov in tretjih oseb, ki jih države članice zahtevajo od gospodarskih družb v skladu z drugim odstavkom člena 58 Pogodbe glede ustanavljanja delniških družb ter ohranjanja in spreminjanja njihovega kapitala, zato da se oblikujejo zaščitni ukrepi z enakim učinkom v vsej Skupnosti (UL L 26, str. 1).

[…]

(d) delnice, ki so bile pridobljene na podlagi zakonskih obveznosti ali kot posledica sodne odločbe za zaščito manjšinskih delničarjev, zlasti ob spojitvi, spremembi dejavnosti ali oblike družbe, prenosu registriranega sedeža v tujino ali uvedbi omejitev pri prenosu delnic;

[…]

(f) delnice, ki so bile pridobljene za odškodnino manjšinskim delničarjem v povezanih podjetjih;

[…]

Člen 42

Za izvajanje te direktive zakonodaja držav članic zagotovi enako obravnavo vseh delničarjev, ki so v enakem položaju.“

Priporočilo 77/534/EGS

5. V skladu s točko 6 Priporočila 77/534/EGS [3] „je Komisija na posvetovanjih z zainteresiranimi krogi […] ugotovila, da obstaja široko soglasje o teh načelih“.

6. Točka 11 tega priporočila določa:

„*Splošna načela* so bistvene določbe teh pravil ravnanja in so prvovrstnega pomena.

V hierarhiji imajo prednost pred posamičnimi pravili, ki jim sledijo in so namenjena zgolj ponazoritvi, ter gredo daleč preko njih.

3 – Priporočilo Komisije 77/534/EGS z dne 25. julija 1977 o določitvi evropskega kodeksa ravnanja za transakcije z vrednostnimi papirji (UL L 212, str. 37).

[…]

C. *Splošno načelo 3 zadeva enako obravnavanje in enake možnosti delničarjev.* Komisija je kljub nekaterim kritikam menila, da je nujno ohraniti načelo enakega obravnavanja, in je njegovo uporabo ponazorila z dvema dopolnilnima načeloma, pri čemer je poudarek dan konkretni obveznosti publicitete.

Dopolnilno načelo 17 omenja enako obravnavanje drugih delničarjev pri prenosu udeležbe, ki omogoča kontrolo, vendar po drugi strani dovoljuje, da se te delničarje varuje tudi na drugačen način, da bi se upoštevalo dejstvo, da so v Zvezni republiki Nemčiji pooblastila glavnega delničarja zakonsko omejena.

[…]“

7. Splošno načelo 3 Evropskega kodeksa ravnanja za transakcije z vrednostnimi papirji, ki je v prilogi k temu priporočilu, pravi:

„Vsem imetnikom vrednostnih papirjev iste vrste, ki jih izda ista družba, je treba zagotoviti enako obravnavanje, zlasti je treba upoštevati pravico vseh delničarjev do enakega obravnavanja pri vsakem poslu, katerega posredna ali neposredna posledica je prenos udeležbe, ki *de iure* ali pa *de facto* omogoča nadzor nad družbo, s katere vrednostnimi papirji se trguje na trgu.“

8. Dopolnilno načelo 17 Evropskega kodeksa ravnanja pravi:

„Nobene transakcije, katere posledica je prenos udeležbe, ki omogoča nadzor v smislu splošnega načela 3, se ne sme izvesti molče brez obvestitve drugih delničarjev in nadzornih organov.

Zaželeno je, da se vsem delničarjem družbe, katere nadzor je bil prenesen, ponudi možnost odsvojiti svoje vrednostne papirje pod

enakimi pogoji, razen če imajo drugačno varstvo, ki se lahko šteje za enakovredno."

Direktiva 79/279/EGS

9. V skladu s členom 4(2) Direktive 79/279 [4] morajo „izdajatelji vrednostnih papirjev, ki so sprejeti v uradno kotacijo, […] izpolniti obveznosti iz seznamov C ali D v prilogi k tej direktivi v zvezi z delnicami in dolžniškimi vrednostnimi papirji".

10. Priloga k tej direktivi, točka 2(a), seznam C, glede „Obveznosti družbe, katere delnice so sprejete v uradno kotacijo na borzi vrednostnih papirjev", določa, da „[d]ružba zagotavlja enak postopek obravnave vseh delničarjev, ki so v enakem položaju."

4 – Direktiva 79/279/EGS Sveta z dne 5. marca 1979 o usklajevanju pogojev za sprejem vrednostnih papirjev v uradno kotacijo na borzi (UL L 66, str. 21).

Direktiva 2001/34/ES

11. Zgoraj navedena določba je bila prevzeta v člen 65(1) Direktive 2001/34 [5], s katero je bila v skladu s členom 111(1) razveljavljena Direktiva 79/279.

12. Člen 65 Direktive 2001/34 je bil črtan s členom 32, točka 5, Direktive 2004/109 [6] z učinkom od 20. januarja 2007. Člen 17 Direktive 2004/109, ki je naslovljen „Informacije za imetnike vrednostnih papirjev, ki so sprejeti v trgovanje na reguliranem trgu", v odstavku 1 določa:

„Izdajatelj delnic, ki so sprejete v trgovanje na reguliranem trgu, zagotovi enako obravnavanje za vse imetnike delnic, ki so v enakem položaju."

5 – Direktiva 2001/34/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. maja 2001 o sprejemu vrednostnih papirjev v uradno kotacijo na borzi in o informacijah, ki jih je treba objaviti v zvezi s temi vrednostnimi papirji (UL L 184, str. 1).

6 – Direktiva 2004/109/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. decembra 2004 o uskladitvi zahtev v zvezi s preglednostjo informacij o izdajateljih, katerih vrednostni papirji so sprejeti v trgovanje na reguliranem trgu, in o spremembah Direktive 2001/34/ES (UL L 390, str. 38).

Direktiva 2004/25/ES

13. Uvodne izjave 8, 9 in 10 Direktive 2004/25 [7] določajo:

„(8) Skladno s splošnimi načeli zakonodaje Skupnosti, zlasti s pravico do poštenega zaslišanja, naj bo glede odločitev nadzornih organov v primernih okoliščinah omogočen njihov ponovni pregled s strani neodvisnega sodišča. […]

(9) Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zaščito imetnikov vrednostnih papirjev, zlasti tistih z manjšinskim deležem, kadar pride do prevzema kontrole nad njihovimi družbami. Države članice takšno zaščito zagotovijo tako, da obvežejo osebo, ki si je pridobila kontrolo nad družbo, naj vsem imetnikom vrednostnih papirjev te družbe ponudi odkup vseh njihovih vrednostnih papirjev, za pravično ceno skladno s skupno opredelitvijo. […]

(10) Obveznost dati ponudbo vsem imetnikom vrednostnih papirjev se ne uporablja za tiste imetnike vrednostnih papirjev, ki imajo kontrolni delež vrednostnih papirjev na datum začetka veljavnosti nacionalne zakonodaje, ki prevzema to direktivo.“

14. Člen 3 Direktive 2004/25, ki je naslovljen „Splošna načela“, v odstavkih 1(a) in 2(a) določa:

„1. Za izvajanje te direktive države članice zagotovijo spoštovanje naslednjih načel:

(a) vsi imetniki vrednostnih papirjev istega razreda ciljne družbe se morajo obravnavati enako; poleg tega je treba v primeru, ko oseba pridobi kontrolo nad družbo, druge imetnike vrednostnih papirjev zaščititi;

[…]

7 – Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/25/ES z dne 21. aprila 2004 o ponudbah za prevzem (UL L 142, str. 12).

2. Z namenom zagotavljanja skladnosti z načeli iz prvega odstavka države članice:

(a) zagotovijo spoštovanje minimalnih zahtev iz te direktive;

[…]“

15. Člen 5 Direktive 2004/25, ki je naslovljen „Zaščita manjšinskih delničarjev, obvezna ponudba in pravična cena“, v odstavkih 1, 3 in 4 določa:

„1. Kadar ima fizična ali pravna oseba po lastni pridobitvi ali po pridobitvi oseb, ki z njo delujejo usklajeno, vrednostne papirje družbe iz člena 1(1), ki ji skupaj z deležem teh vrednostnih papirjev, ki jih že ima ali ki ga že imajo osebe, ki z njo delujejo usklajeno, posredno ali neposredno dajejo določen odstotek glasovalnih pravic v tej družbi in s tem kontrolo nad družbo, države članice zagotovijo, da se od te osebe zahteva ponudba kot način zaščite manjšinskih delničarjev te družbe. Takšna ponudba naj bo ob prvi priložnosti naslovljena na vse imetnike teh vrednostnih papirjev za vse njihove vrednostne papirje za pravično ceno, kot je določena v odstavku 4.

[…]

3. Odstotek glasovalnih pravic, ki prinaša kontrolo, za namene odstavka 1 in način njegovega izračuna sta določena s predpisi države članice, v kateri ima družba registriran sedež.

4. Za pravično ceno se šteje najvišja cena, ki jo ponudnik ali oseba, ki z njim deluje usklajeno, plača za iste vrednostne papirje v obdobju, ki ga določijo države članice in ki traja od 6 do 12 mesecev pred dano ponudbo iz odstavka 1. […]

Pod pogojem, da se upoštevajo splošna načela iz člena 3(1), lahko države članice svoje nadzorne organe pooblastijo za prilagoditev cene iz prvega pododstavka v okoliščinah in v skladu s kriteriji, ki so jasno določeni.

[…]“

16. V skladu s členom 21 Direktive 2004/25 se rok za prenos izteče 20. maja 2006.

III – Dejansko stanje, postopek v glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

17. Družba Audiolux SA in druge tožeče stranke v postopku v glavni stvari so manjšinski delničarji delniške družbe RTL Group s sedežem v Luxembourgu, s katere delnicami se trguje na borzah v Luxembourgu, Bruslju in Londonu. Iz spisa je razvidno, da je imela družba GBL pred dogodki, ki so vodili do spora o glavni stvari, 30-odstotni delež delnic družbe RTL. Družba Bertelsmann je imela 80-odstotni delež v družbi Bertelsmann Westdeutsche TV GmbH (v nadaljevanju: BWTV), preostalih 20 % je bilo v lasti družbe Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. (v nadaljevanju: WAZ). Družba BWTV je imela 37-odstotni delež delnic družbe RTL, britanska Gruppe Pearson Television 22-odstotni delež, drugi delničarji, med katerimi je tudi družba Audiolux, pa 11-odstotnega.

18. Na podlagi več poslov v prvi polovici leta 2001 je družba GBL odsvojila svoj 30-odstotni delež premoženja družbe RTL v zameno za 25 % premoženja družbe Bertelsmann.

19. Nato je družba Bertelsmann decembra 2001 pridobila delež družbe Pearson Television. Družba RTL je predlagala umik svojega sprejema v uradno kotacijo londonske borze. Prenos deleža družbe GBL na družbo Bertelsmann je predmet tožbe – vložili so jo družba Audiolux S. A., družba BGL Investment Partners in drugi manjšinski delničarji (v nadaljevanju: tožeče stranke v postopku v glavni stvari) proti družbam GBL, Bertelsmann in RTL Group ter proti drugim članom uprave družbe RTL Group pred senatom za gospodarske zadeve Tribunal d'arrondissement de Luxembourg za razglasitev ničnosti sporazumov med družbama GBL in Bertelsmann, s katerimi je družba GBL odstopila svojo 30-odstotno udeležbo v kapitalu družbe RTL skupini Bertelsmann in v zameno dobila 25 % kapitala družbe Bertelsmann. Podredno so tožeče stranke v postopku v glavni stvari zahtevale, da se toženim strankam solidarno naloži plačilo odškodnine in da se jim dovoli svoje deleže prodati pod enakimi pogoji. Tožeče stranke so kasneje razširile tožbeni zahtevek z dodatnimi zahtevki.

20. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari z drugo tožbo proti družbi Bertelsmann in drugim družbam zahtevajo, naj se toženim strankam naloži, da izpolnijo svoje obveznosti iz naslova prospekta o vključitvi družbe RTL Group na londonsko borzo, ki je bil objavljen 30. junija 2000, in da med drugim zvišajo izdajo deleža delnic družbe RTL Group za javnost na 15 % ter da jih ne umaknejo iz kotacije na londonski borzi. V zvezi s tem so postavili različne zahtevke v tožbah z dne 6. septembra 2002 ter 3., 14. in 18. oktobra 2002.

21. Tribunal d'arrondissement de Luxembourg je s sodbo z dne 8. julija 2003 odločilo o prvem sporu v zvezi s prenosom deležev družbe GBL družbi Bertelsmann in tožbo zavrglo kot nedopustno z obrazložitvijo, da zahteve družbe Audiolux ne temeljijo na normi ali pravnem načelu, ki ga priznava luksemburško pravo. Zoper to sodbo so tožeče stranke v postopku v glavni stvari z dopisom z dne 8. oktobra 2003 vložile pritožbo pred Cour d'appel.

22. Tribunal d'arrondissement de Luxembourg je s sodbo z dne 30. marca 2004 v drugem sporu zavrnilo tožbo. Tudi zoper to sodbo so tožeče stranke v postopku v glavni stvari z vlogo z dne 21. junija 2004 vložile pritožbo pred Cour d'appel.

23. Cour d'appel je obe zadevi združilo in pritožbi zavrnilo s sodbo z dne 12. julija 2006. Potrdilo je, da niti v luksemburškem pravu družb niti v finančnem pravu ne obstaja splošno načelo enakega obravnavanja delničarjev in da glede tega ni treba nasloviti predloga za predhodno odločanje na Sodišče Evropskih skupnosti.

24. Tožeče stranke v postopku v glavni stvari so zoper pritožbeno sodbo z vlogo z dne 22. novembra 2006 vložile revizijo pred Cour de cassation in uveljavljale sedem kasacijskih razlogov. Audiolux v prvem kasacijskem razlogu navaja kršitev oziroma zmotno uporabo splošnega načela enakega obravnavanja delničarjev, zlasti če gre za družbo, katere delnice kotirajo na borzi vrednostnih papirjev.

25. Cour de cassation je menilo, da se prvi kasacijski razlog nanaša na vprašanje razlage prava Skupnosti in je odgovor nanj pomemben za izid spora, zato je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali sklicevanja na enako obravnavanje delničarjev in, natančneje, zaščito manjšinskih delničarjev

a) v Drugi direktivi ‚družb' 77/91/EGS z dne 13. decembra 1976, in sicer v členih 20 in 42,

b) v priporočilu Komisije z dne 25. julija 1977 o določitvi evropskega kodeksa ravnanja za transakcije z vrednostnimi papirji, in sicer v ‚splošnem načelu 3' in ‚dopolnilnem načelu 17',

c) v Direktivi Sveta 79/279/EGS z dne 5. marca 1979 o uskladitvi pogojev za sprejem vrednostnih papirjev v uradno kotacijo borze vrednostnih papirjev, in sicer v priloženem seznamu C, točka 2(a), povzeti v konsolidirani direktivi z dne 28. maja 2001,

d) v Direktivi Evropskega parlamenta in Sveta 2004/25/ES z dne 21. aprila 2004 o ponudbah za prevzem, in sicer v členu 3(1)(a), ob upoštevanju uvodne izjave (8)

izhajajo iz splošnega načela prava Skupnosti?

2. Ali je ob pritrdilnem odgovoru na prvo vprašanje to splošno načelo prava Skupnosti treba uporabiti samo v razmerjih med družbo in njenimi delničarji ali tudi v razmerjih med večinskimi delničarji, ki upravljajo oziroma imajo nadzor v družbi, in manjšinskimi delničarji te družbe, in sicer zlasti kadar delnice družbe kotirajo na borzi vrednostnih papirjev?

3. Ali je ob pritrdilnem odgovoru na prejšnji vprašanji to splošno načelo prava Skupnosti z vidika zgodovinskega razvoja sklicevanj iz prvega vprašanja treba razumeti tako, da je obstajalo in bilo v razmerjih med večinskimi in manjšinskimi delničarji v smislu drugega vprašanja zavezujoče že pred začetkom veljavnosti zgoraj navedene Direktive 2004/25 in pred nastankom spornega dejanskega stanja v obravnavani zadevi, to je v prvi polovici leta 2001?“

IV – Postopek pred Sodiščem

26. Sklep o predhodnem odločanju z datumom 4. marca 2008 je sodno tajništvo prejelo 5. marca 2008.

27. V roku, ki ga določa člen 23 Statuta Sodišča, so pisna stališča vložile družbe Audiolux, GBL, Bertelsmann, vlade Francoske republike, Irske in Republike Poljske ter Komisija.

28. Na ustni obravnavi z dne 30. aprila 2009 so bili zastopniki družb Audiolux, GBL, Bertelsmann, vlade Irske in Komisije, ki so podali ustne navedbe.

V – Bistvene trditve strank

29. Družba *Audiolux* meni, da je predlog za predhodno odločanje dopusten. Predlaga, naj se na vprašanje za predhodno odločanje odgovori pritrdilno. Akti prava Skupnosti, navedeni v prvem vprašanju za predhodno odločanje, in njihove določbe nakazujejo obstoj načela enakega obravnavanja delničarjev. Družba Audiolux v zvezi z Direktivo 77/91 zlasti trdi, da je že iz pete uvodne izjave razvidno, da je zakonodajalec Skupnosti štel, da je enako obravnavanje delničarjev že obstoječe načelo. Družba Audiolux se v nadaljevanju sklicuje na točki 6 in 11 Kodeksa ravnanja za transakcije z vrednostnimi papirji. Dejstvo, da je ta kodeks samo priporočilo, ni v nasprotju s tem, da je izraz splošnih pravnih načel prava Skupnosti. Družba Audiolux svoje trditve opira na poročilo pomembne skupine strokovnjakov na področju prava družb iz januarja 2002 (v nadaljevanju: Winter I).

30. Po mnenju družbe Audiolux iz zgodovine nastajanja Direktive 2004/25 izhaja, da je obstajalo soglasje v zvezi z zaščito manjšinskih delničarjev, ki jo predvideva člen 5. Uvodna izjava 10 te direktive se nanaša le na njeno časovno uporabo in ne zadeva načela enakega obravnavanja delničarjev, kar je razvidno iz člena 3(1)(a). Tako kot v zadevi Mangold [8] je treba razlikovati med uporabo določb direktive in uporabo splošnega načela, na katerem temelji.

8 – Sodba z dne 22. novembra 2005 (C-144/04, ZOdl., str. I-9981).

31. V zvezi z drugim vprašanjem za predhodno odločanje družba Audiolux navaja, da člen 44(2)(g) ES ne razlikuje med zaščito delničarjev s strani družbe in zaščito enih delničarjev pred drugimi. Razlikovanja tudi ni v Direktivi 77/91, kar potrjuje njen člen 20. V splošnem načelu 3 in dopolnilnem načelu 17 kodeksa ravnanja je določeno, da se načelo enakega obravnavanja delničarjev uporablja tudi v razmerjih med delničarji.

32. Družba Audiolux meni, da vpliv, ki ga izvaja večinski delničar na upravo družbe, zabriše razliko med njim in organi družbe. Enako obravnavanje vseh delničarjev zato zahteva, da je tudi večinski delničar zavezan s tem načelom. Nazadnje se družba Audiolux sklicuje na sodbo v zadevi Mangold, ki po njenem mnenju govori v prid uporabe splošnega pravnega načela prava Skupnosti v tej zadevi.

33. Družba Audiolux glede tretjega vprašanja meni, da uporaba načela enakega obravnavanja delničarjev v tej zadevi ne pomeni retroaktivne uporabe te direktive, ker je to načelo v kodeksu ravnanja obstajalo že pred tridesetimi leti in je že deset let predmet soglasja, kar dokazuje sprejetje Direktive 2004/25.

34. *Tožene stranke od 1 do 10 v postopku v glavni stvari* (v nadaljevanju skupno: GBL) v zvezi s prvim in drugim vprašanjem za predhodno odločanje najprej opozarjajo, da priznanje splošnega pravnega načela prava Skupnosti najprej predpostavlja, da zadevna norma izhaja iz enega od ciljev pogodbe in ima zadostno vsebino. Pri tem se sklicujejo na sodbi v zadevi Jippes [9] in v zadevi Portugalska proti Svetu [10].

35. V zvezi z akti prava Skupnosti, navedenimi v prvem vprašanju za predhodno odločanje, GBL v bistvu navaja, da v skladu s sodno prakso Sodišča kodeks ravnanja nima pravnega učinka. Po eni strani ni bil prenesen v luksemburško pravo, po drugi strani pa se sklicuje na predpise Skupnosti, ki naj bi bili z njim dopolnjeni. Poleg tega pa obstoj Direktive 2004/25 in njena zgodovina nastajanja kažeta na neobstoj splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev. V podporo svojim navedbam se družba GBL sklicuje na poročilo Winter I in na poročilo skupine pomembnih strokovnjakov na področju prava družb o sodobnih okvirnih pogojih prava družb v Evropi iz novembra 2002 (v nadaljevanju: Winter II). Možnosti izbire, ki so bile dane na voljo državam članicam, in določitev minimalnih zahtev naj bi kazale na to, da takšnega pravnega načela ni.

36. V zvezi s tretjim vprašanjem GBL opozarja na sodno prakso Sodišča o pravni varnosti in zlasti o retroaktivnem učinku zaradi dokazovanja neobstoja pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev. Vsekakor pa se to načelo ne sme uporabljati za dejanska stanja pred začetkom veljave Direktive 2004/25.

37. Po mnenju *toženih strank od 11 do 18 v postopku v glavni stvari* (v nadaljevanju skupno: Bertelsmann) je predlog za predhodno odločanje nedopusten. Ne vsebuje upoštevnih dejstev, potrebnih za to, da Sodišče ob poznavanju dejanskega in normativnega okvira odgovori na vprašanja za predhodno odločanje.

38. Določbe Direktiv 77/91 in 79/279, navedene v prvem vprašanju za predhodno odločanje, naj bi se nanašale izključno na razmerje med družbo in njenimi delničarji in naj bi zadevale le točno določene položaje, ki ne izkazujejo povezave s problematiko postopka v glavni stvari. Tudi če bi kodeks ravnanja, ki ga vsebuje priporočilo, predvideval obvezno ponudbo, je ta v skladu z dopolnilnim načelom 17 samo „zaželena“ in je le zaradi pomanjkanja drugačne „enakovredne“ zaščite.

39. V zvezi z Direktivo 2004/25 pa družba Bertelsmann zlasti navaja, da v zgodovini nastajanja te direktive ni bilo soglasja o tem,

9 – Sodba z dne 12. julija 2001 (C-189/01, Recueil, str. I-5689).
10 – Sodba z dne 23. novembra 1999 v zadevi (C-149/96, Recueil, str. I-8395).

ali je obvezna ponudba edino upoštevno sredstvo manjšinskih delničarjev. Poleg tega naj bi bili obstoj številnih možnosti, danih na voljo državam članicam, natančne določbe o obvezni ponudbi in časovna uporaba nezdružljivi z domnevnim splošnim načelom. Če bi bil potrjen obstoj takega načela, bi to pomenilo, da je direktiva nična.

40. Po mnenju družbe Bertelsmann niti na nacionalni niti na mednarodni ravni ne obstaja pravno prepričanje (*opinio iuris*), ki bi podpiralo obstoj takšnega splošnega pravnega načela, kar tudi izhaja iz poročila Winter I. Sklicevanja na načelo enakega obravnavanja delničarjev v aktih sekundarnega prava ne zadoščajo za sklepanje o obstoju splošnega pravnega načela. Domnevno pravno načelo naj bi se zaradi svoje bistveno drugačne vsebine razlikovalo od splošnih pravnih načel, ki jih je sodna praksa že priznala. Vsekakor pa je to načelo preveč nedoločeno, da bi lahko utemeljilo obveznost dati ponudbo.

41. Poleg tega bi bila s priznanjem takšnega splošnega pravnega načela ogrožena pristojnost zakonodajalca Skupnosti, ker bi se s tem sprejelo pravila, katerih sprejetje je samo v njegovi pristojnosti. Zlasti naj bi bili kršeni načeli pravne varnosti in zaupanja v pravo, posebej z vidika prepovedi retroaktivnega učinka. Na to naj bi kazale določbe Direktive 2004/25, iz katerih naj bi bilo razvidno, da se pravila o obveznih ponudbah ne uporabljajo za transakcije pred začetkom veljave nacionalnih predpisov o prenosu. Poleg tega naj bi se splošna pravna načela prava Skupnosti načeloma ne uporabljala za razmerja med posamezniki. Izjeme, med katerimi je sodba v zadevi Mangold, se od te zadeve razlikujejo zaradi popolnoma drugačnega pravnega okvira, v katerem so bile izdane te odločbe.

42. *Francoska vlada* zavzema stališče izključno o prvem vprašanju za predhodno odločanje in meni, da akti prava Skupnosti, navedeni v tem vprašanju za predhodno odločanje, dokazujejo obstoj načela enakega obravnavanja delničarjev. Vseeno pa uporaba tega načela predpostavlja, da so prizadete stranke v primerljivem položaju. Poleg tega pa je od tega načela mogoče odstopiti, če je neenako obravnavanje objektivno upravičeno.

43. *Irska vlada* opozarja, da bi imel pritrdilen odgovor na vprašanja za predhodno odločanje hude posledice tako na ustavnopravni ravni – glede na porazdelitev pristojnosti med institucijami Skupnosti in pravno varnost – kot tudi na ravni prava družb. Izrecno se zavzame za zavrnilen odgovor na vprašanja za predhodno odločanje.

44. Irska vlada v zvezi s prvim vprašanjem za predhodno odločanje po eni strani navaja, da iz v njem navedenih določb Skupnosti ni mogoče sklepati, da izhajajo iz skupnega splošnega pravnega načela enakosti delničarjev. Šlo naj bi za posebna pravila, ki zadevajo posebne položaje. Poleg tega irska vlada navaja, da takšnega načela zaradi posebnosti ni mogoče obravnavati kot splošno načelo prava Skupnosti. Za razliko od spornega načela naj bi takšna načela, kot so bila priznana v sodni praksi Sodišča, zadevala temeljne vidike pravnega reda Skupnosti. Poleg tega se irska vlada sklicuje na veliko kompleksnost prava družb, katerega namen je ravnovesje interesov. To naj bi bilo v nasprotju z neposredno uporabo tega načela.

45. V zvezi z drugim vprašanjem irska vlada trdi, da se morebitno splošno pravno načelo uporablja izključno za razmerje med družbo in njenimi delničarji. V zvezi s tem opozarja, da je obvezna ponudba, ki jo določa Direktiva 2004/25, izjema v pravu družb in je zato naj ne bi bilo mogoče obravnavati kot izraz splošnega pravnega načela.

46. V zvezi z odgovorom na tretje vprašanje za predhodno odločanje irska vlada navaja, da bi uporaba tega načela zaradi nujnosti podrobnejših določb pomenila, da se bo Direktivo 2004/25 uporabljalo že pred datumom, ko je začela veljati. To pa je po mnenju irske vlade nedopustno, saj bi pomenilo horizontalno uporabo te direktive še pred iztekom roka za njen prenos.

47. *Poljska vlada* zavzame stališče o prvem in tretjem vprašanju ter meni, da je načelo enakega obravnavanja delničarjev splošno pravno načelo prava Skupnosti. To je temeljno načelo evropskega in nacionalnega prava družb, ki se je uporabljalo že dolgo pred začetkom veljave Direktive 2004/25. To načelo je izrecno ali implicitno priznano v številnih aktih prava Skupnosti.

48. Zaradi svoje splošnosti pa se omenjeno načelo ne more uporabljati neposredno, tako da je naslovljeno predvsem na zakonodajalca. Zahteva enako obravnavanje primerljivih dejanskih stanj, s tem pa se odpre možnost drugačnega obravnavanja, če je to objektivno upravičeno. V skladu s tem načelom imajo delničarji enake pravice glede na vsakokratno udeležbo v premoženju družbe, ne da bi bile izključene nekatere posebne pravice manjšinskih delničarjev, namenjene njihovi zaščiti. Ta pravila naj bi upoštevala poseben položaj manjšinskih delničarjev v razmerju do večinskih delničarjev in bi jih moral določiti zakonodajalec.

49. V zvezi z drugim vprašanjem za predhodno odločanje poljska vlada trdi, da naj bi se načelo enakosti delničarjev uporabljalo le za razmerja med družbo in njenimi delničarji, torej delničarji načeloma niso dolžni upoštevati interesov drugih delničarjev.

50. *Komisija* predlaga, naj se na vprašanja za predhodno odločanje odgovori zavrnilno. Po njenem mnenju ne bi smelo veljati, da je enakost delničarjev in zaščita manjšinskih delničarjev splošno načelo prava Skupnosti. Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je mogoče samo nekatera temeljna načela obravnavati, kot da so hierarhično višja od sekundarnega prava in kot da spadajo v skupino splošnih pravnih načel prava Skupnosti. Enakost delničarjev in zaščita manjšinskih delničarjev naj bi bili preveč natančni pravni načeli, da bi ju bilo mogoče obravnavati kot „splošni" pravni načeli prava Skupnosti. Komisija poleg tega navaja, da ne gre niti za splošno načelo pravnih redov držav članic niti za temeljno pravico, ki jo določa Pogodba ES.

51. Po mnenju Komisije v prvem vprašanju za predhodno odločanje navedene določbe sekundarnega prava zadevajo zelo posebne položaje in se jih zato ne sme obravnavati kot izraz splošnega pravnega načela. Sprejetje Direktive 2004/25 naj bi potrjevalo mnenje zakonodajalca Skupnosti, da je potrebno sprejeti pravila za zaščito manjšinskih delničarjev po spremembi nadzora znotraj družbe.

52. V zvezi z drugim vprašanjem za predhodno odločanje Komisija po eni strani navaja, da dolžnosti večinskega delničarja v razmerju do manjšinskega delničarja, ki so določene v Direktivi 2004/25, ni mogoče obravnavati kot izraz splošnega pravnega načela prava Skupnosti. Po drugi strani pa akti sekundarnega prava, navedeni v prvem vprašanju za predhodno odločanje, ne določajo obveznosti v razmerju med posameznimi delničarji. Komisija nazadnje opozarja, da splošno pravno načelo prava Skupnosti nima neposrednega učinka med posamezniki.

53. V zvezi s tretjim vprašanjem Komisija navaja, da Direktiva 2004/25 ne govori o obstoju morebitnega splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev in posebej zaščite manjšinskih delničarjev, ki bi obstajalo pred sprejetjem te direktive.

VI – Pravna presoja

A – *Dopustnost predloga za predhodno odločanje*

54. Prvo pravno vprašanje, ki se zastavlja, zadeva ugovor dopustnosti predloga za predhodno odločanje, na katerega se sklicuje družba Bertelsmann.

55. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča potreba po razlagi prava Skupnosti, ki bi bila koristna za nacionalno sodišče, zahteva, naj to opredeli dejansko stanje in pravni okvir, v katerega se umeščajo predlagana vprašanja, ali naj vsaj razloži dejanske okoliščine, na katere se ta opirajo. [11]

56. Podatki iz predložitvene odločbe bi tako morali omogočiti ne le Sodišču, da poda koristne odgovore, ampak tudi vladam držav članic in drugim zadevnim strankam, da predložijo pojasnila v skladu s členom 23 Statuta Sodišča. Sodišče je dolžno skrbeti za uresničevanje te možnosti ob upoštevanju dejstva, da se na podlagi navedene določbe zadevnim strankam vročijo le predložitvene odločbe. [12]

57. V tej zadevi so v predložitveni odločbi upoštevni nacionalni predpisi in predpisi prava Skupnosti in podlaga ter vrsta spora predstavljeni na kratko, toda s potrebno natančnostjo. Iz tega izhaja, da je predložitveno sodišče zadostno opredelilo dejansko stanje in pravni okvir, v katerem je oblikovalo predlog za razlago prava Skupnosti in Sodišču razložilo vse okoliščine, ki jih mora poznati, da lahko na ta predlog koristno odgovori.

58. Navedbe družbe Bertelsmann, da je predlog za predhodno odločanje treba v celoti razglasiti za nedopusten, je zato treba zavrniti.

11 – Glej med drugim sodbe z dne 26. januarja 1993 v združenih zadevah Telemarsicabruzzo in drugi (od C-320/90 do C-322/90, Recueil, str. I-393, točki 6 in 7), z dne 14. julija 1998 v zadevi Safety Hi-Tech (C-284/95, Recueil, str. I-4301, točki 69 in 70) in v zadevi Bettati (C-341/95, Recueil, str. I-4355, točki 67 in 68), z dne 21. septembra 1999 v združenih zadevah Brentjens' Handelsonderneming (od C-115/97 do C-117/97, Recueil, str. I-6025, točka 37), z dne 11. septembra 2003 v zadevi Altair Chimica (C-207/01, Recueil, str. I-8875, točka 24), z dne 9. septembra 2004 v zadevi Carbonati Apuani (C-72/03, ZOdl., str. I-8027, točka 10) in z dne 23. marca 2006 v zadevi Enirisorse (C-237/04, ZOdl., str. I-2843, točka 17).

12 – Glej med drugim sklepa z dne 30. aprila 1998 v združenih zadevah Testa in Modesti (C-128/97 in C-137/97, Recueil, str. I-2181, točka 6) in z dne 11. maja 1999 v zadevi Anssens (C-325/98, Recueil, str. I-2969, točka 8) ter v opombi 11 navedeni sodbi Altair Chimica, točka 25, in Enirisorse, točka 18.

B – *Analiza vprašanj za predhodno odločanje*

59. V središču te zadeve je prvo vprašanje za predhodno odločanje, v katerem gre v bistvu za vprašanje, ali načela enakega obravnavanja delničarjev spadajo med splošna pravna načela prava Skupnosti. Drugo in tretje vprašanje sta postavljena le za primer, da Sodišče pritrdilno odgovori na prvo vprašanje za predhodno odločanje. Zato jih je treba analizirati v tem vrstnem redu.

1. Prvo vprašanje

a) Uvodne opombe

60. Najprej je treba opozoriti, da je v zvezi s prvim vprašanjem potrebno pojasnilo.

61. V skladu z ustaljeno sodno prakso lahko Sodišče – ne glede na delitev funkcij med njim in nacionalnim sodiščem – v postopku predhodnega odločanja v skladu s členom 234 ES, ko gre za nenatančno oblikovana vprašanja, iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, in zlasti iz obrazložitve aktov, na katere se sklicuje, izlušči elemente prava Skupnosti, ki zahtevajo razlago ob upoštevanju predmeta spora. [13]

62. Prvo vprašanje je pri objektivni presoji predloga za predhodno odločanje in ob upoštevanju interesov strank v postopku v glavni stvari v bistvu treba razumeti tako: ali v pravu Skupnosti obstaja splošno pravno načelo, ki določa enako obravnavanje delničarjev, in ali to načelo varuje tudi manjšinske delničarje, tako da so ti ob prevzemu nadzora nad družbo upravičeni do odsvojitve svojih deležev pod enakimi pogoji kot drugi delničarji?

63. Z analizo nadaljnjega vprašanja, ali sporno splošno pravno načelo dovolj natančno določa pravno posledico, ki bi koristila tožečim strankam v postopku v glavni stvari, je mogoče preprečiti, da bi ostal odgovor Sodišča abstrakten. [14] Torej je v nadaljevanju treba izhajati iz glavnega vprašanja, kakor sem ga preoblikovala v teh sklepnih predlogih.

13 – O postopkovnem pooblastilu Sodišča, da v postopku predhodnega odločanja v skladu s členom 234 pojasni oziroma na novo oblikuje vprašanja za predhodno odločanje, glej sodbo z dne 29. novembra 1978 v zadevi Redmond (83/78, Recueil, str. 2347, točka 26).

14 – Po mnenju Middecke, A., v: *Handbuch des Rechtsschutzes der Europäischen Union*, 2. izdaja, München 2003, § 10, točka 38, str. 225, odgovor na predloženo vprašanje ne sme biti tako abstrakten, da nacionalnemu sodišču pri odločanju v postopku v glavni stvari ne more koristiti. Zaradi varovanja področja pristojnosti nacionalnega sodišča pa odgovor tudi ne sme biti tako konkreten, da prejudicira uporabo prava Skupnosti.

64. Predložitveno sodišče se v prvem vprašanju za predhodno odločanje sklicuje na več aktov institucij Skupnosti v smislu člena 249 ES, katerih pravna narava sicer ni enotna, a se vsi bolj ali manj izrecno sklicujejo na načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki pa ni natančneje opredeljeno. Te določbe so zaradi njihovega položaja v pozitivnem pravu bistvena navezna okoliščina za pravno analizo v nadaljevanju.

65. Zaradi sistematike pri razlagi je treba najprej pojmovno opredeliti splošna pravna načela prava Skupnosti in nato analizirati vprašanje, ali so podane predpostavke, da Sodišče prizna enako obravnavanje delničarjev kot splošno pravno načelo.

b) Splošna pravna načela

i) Pojem

66. V sodni praksi Sodišča imajo splošna pravna načela prava Skupnosti poseben položaj.

67. Pojem splošnega pravnega načela je še danes sporen. [15] Terminologija v pravni teoriji in sodni praksi je neenotna. Deloma obstajajo razlike le v zvezi z izbiro besed, ko se Sodišče in generalni pravobranilci sklicujejo na splošno priznano pravno pravilo [16], splošno priznano pravno načelo [17], bistveno načelo [18], temeljno načelo [19], osnovno načelo [20], pravno načelo [21] ali splošno načelo enakosti, ki spada med temeljna načela prava Skupnosti [22].

68. Soglasje obstaja le o tem, da imajo splošna pravna načela v sodni praksi velik pomen za zapolnjevanje pravnih praznin in kot pomoč

15 – Glej Schwarze, J., *European Administrative Law*, Luxembourg 2006, str. 65 in Sariyiannidou, E., *Institutional Balance and Democratic Legitimacy in the Decision-Making Process of the EU*, Bristol 2006, str. 145.

16 – Sodba z dne 16. julija 1956 v zadevi Fédération Charbonnière de Belgique proti Visoki oblasti (8/55, Recueil, str. 199 in 311).

17 – Sodba z dne 21. junija 1958 v zadevi Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie proti Visoki oblasti (13/57, Recueil, str. 273 in 304).

18 – Sodba z dne 22. marca 1961 v združenih zadevah SNUPAT proti Visoki oblasti (42/59 in 49/59, Recueil, str. 111 in 169).

19 – Sodba z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hofmann-La Roche proti Komisiji (85/76, Recueil, str. 461 in 511).

20 – Sodba z dne 15. julija 1960 v zadevi von Lachmüller in drugi proti Komisiji (43/59, Recueil, str. 967 in 989).

21 – Sodba z dne 12. julija 1962 v zadevi Hoogovens proti Visoki oblasti (14/61, Recueil, str. 513 in 549).

22 – Sodba z dne 19. oktobra 1977 v združenih zadevah Ruckdeschel in drugi (117/76 in 16/77, Recueil, str. 1753 in 1769).

pri razlagi.[23] To izhaja nenazadnje iz dejstva, da je pravni red Skupnosti pravni red v razvoju, ki je zaradi svoje odprtosti za razvoj integracije nujno pomanjkljiv in potreben razlage. Na podlagi tega spoznanja se je Sodišče odpovedalo natančni opredelitvi splošnih pravnih načel, da bi si lahko ohranilo prožnost, ki jo potrebuje za odločanje o nastalih stvarnih vprašanjih[24] neodvisno od terminoloških razlik.

69. V skladu z opredelitvijo v teoriji spadajo med splošna pravna načela tiste temeljne določbe nezapisanega primarnega prava Skupnosti, ki so značilne za pravni red Evropskih skupnosti ali pa so skupne pravnim redom držav članic.[25] Načeloma je mogoče razlikovati med splošnimi pravnimi načeli prava Skupnosti v ožjem smislu, namreč tistimi, ki se razvijejo izključno iz namena in sistema Pogodbe ES in se nanašajo na specifične probleme prava Skupnosti, in tistimi splošnimi načeli, ki so skupna pravnim in ustavnim redom držav članic.[26] Medtem ko je prvo skupino splošnih pravnih načel mogoče izpeljati neposredno iz primarnega prava Skupnosti, Sodišče za ugotavljanje načel iz druge skupine v bistvu uporabi kritično vrednotenje primerjalnega prava[27], pri katerem se vsekakor ne opre na metodo najmanjšega skupnega imenovalca. Pri tem tudi ni nujno, da se tako razvita pravna načela, kot so konkretno izražena na ravni Skupnosti, hkrati pojavijo tudi v vseh primerjanih pravnih redih.

70. Za splošna pravna načela je značilno, da so izraz temeljnih načel Skupnosti in njenih držav članic, kar pojasnjuje, zakaj so na ravni primarnega prava v hierarhiji norm pravnega reda Skupnosti.[28] Velik pomen ima zlasti varstvo temeljnih pravic v ožjem smislu, ki so ga pod tem splošnim pojmom razvila in ga zagotavljala sodišča Skupnosti, in tudi oblikovanje tistih postopkovnih pravic, enakih temeljnim pravicam, ki so bile kot splošna

23 – Tridimas, T., *The General Principles of EU Law*, 2. izdaja, London 2006, str. 17 in naslednje ter 29 in naslednje, po eni strani opozarja na nalogo splošnih pravnih načel v pravu Skupnosti, da zapolnjujejo pravne praznine, ki izhaja iz dejstva, da je pravni red Skupnosti nov in mlad pravni red, ki potrebuje dodatni razvoj. Poleg tega je Pogodba ES okvirna pogodba s številnimi splošno oblikovanimi določbami in nedoločenimi pravnimi pojmi, ki dajejo Sodišču široke pristojnosti za razvoj prava. Po drugi strani pa avtor opozarja na funkcijo pomoči pri razlagi sekundarnega prava. Lenaerts, K., Van Nuffel, P., *Constitutional Law of the European Union*, 2. izdaja, London 2005, točka 17-066, str. 711, opozarjata, da organi pri razlagi prava Skupnosti praviloma uporabljajo splošna pravna načela predvsem pri nejasnostih v pravu, ki ga je treba razlagati, ali pri pravnih pražninah.

24 – V tem smislu Schwarze, J., *op. cit.* (opomba 15), str. 65.

25 – Glej Schweitzer, M., Hummer, W., Obwexer, W., *Europarecht*, str. 65, točka 240 in naslednje.

26 – V tem smislu Lengauer, A.-M., *Kommentar zu EU- und EG-Vertrag*, ur. H. Mayer, Dunaj 2004, člen 220, točka 27, str. 65.

27 – V tem smislu Schweitzer, M., Hummer, W., Obwexer, W., *op. cit.* (opomba 25), točka 244, str. 66, Oppermann, T., *Europarecht*, 3. izdaja, München 2005, točka 21, str. 144.

28 – Po splošnem mnenju imajo splošna pravna pravila raven primarnega prava (glej Schroeder, W., *EUV/EGV – Kommentar*, ur. R. Streinz, člen 249, str. 2159, točka 15). Sodišče je večkrat pojasnilo, da je treba akte institucij Skupnosti presojati v skladu s splošnimi pravnimi načeli. Glej sodbi z dne 12. novembra 1969 v zadevi Stauder (29/69, Recueil, str. 419, točka 7) in z dne 13. decembra 1979 v zadevi Hauer (44/79, Recueil, str. 3727, točka 14 in naslednje).

načela pravne države povzdignjena na raven ustavnega prava Skupnosti.[29] Med splošna pravna načela zato spadajo tudi načela, ki so tesno povezana s strukturnimi načeli Evropske unije – kot so svoboda, demokracija, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter spoštovanje pravne države v smislu člena 6(1) EU – in jih je mogoče iz njih izpeljati. Če država članica krši ta načela, se lahko sproži poseben mehanizem sankcij iz člena 7 EU.

71. Kot splošna pravna načela prava Skupnosti se štejejo na primer pomembna načela pravne države, kot so sorazmernost[30], pravna varnost[31] ali pravica posameznika do učinkovitega sodnega varstva.[32] Sem spadajo tudi splošna načela dobrega upravljanja, na primer načelo varstva zaupanja v pravo[33], načelo *ne bis in idem*[34], pravica do izjave[35], tudi v obliki možnosti do izražanja stališča v primeru obremenjujočega ukrepa[36], obveznost obrazložitve pravnih aktov[37] in preiskovalno načelo[38]. Prav tako sem spada sklicevanje na „višjo silo“[39], pa tudi načela, ki niso tuja pogodbenemu pravu, kot je splošno pravno načelo *pacta sunt servanda*[40] ali načelo *clausula rebus sic stantibus*[41].

72. Odraz socialne države je na primer priznanje načela solidarnosti[42] ali skrbstvene dolžnosti organa v razmerju do zaposlenih[43]. K priznavanju zveznih povezav znotraj Evropskih skupnosti spadata pogosto poudarjeno načelo sodelovanja med državami članicami in njihova dolžnost sodelovanja s Skupnostjo. Sodišče je ob uporabi člena 10 ES tako razvilo

29 – Tako tudi Wegener, B., v: Calliess, Ruffert (ur.), *Kommentar zu EUV/EGV*, 3. izdaja, München 2007, člen 220, točka 37, str. 1956, in Tridimas, T., *op. cit.* (opomba 23), str. 2 in naslednje.

30 – Glej sodbo z dne 9. avgusta 1994 v zadevi Nemčija proti Svetu (C-359/92, Recueil, str. I-3681). Že pred kodifikacijo te ideje v členu 5(3) ES v sodni praksi in pravni teoriji ni bilo sporno, da za izvajanje pristojnosti Skupnosti velja pridržek sorazmernosti (glej Lienbacher, G, *EU-Kommentar* (ur. Jürgen Schwarze), 1. izdaja, Baden-Baden 2000, člen 5 ES, točka 36, str. 270).

31 – Glej sodbo z dne 10. junija 1980 v zadevi Komisija proti Združenemu kraljestvu (32/79, Recueil, str. 2403).

32 – Glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. marca 2001 v zadevi Dunnett in drugi proti Evropski investicijski banki (T-192/99, Recueil, str. II-813).

33 – Glej sodbo z dne 6. julija 2000 v zadevi Agricola Tabacchi Bonavicina (C-402/98, Recueil, str. I-5501).

34 – Glej sodbo z dne 13. februarja 1969 v zadevi Walt Wilhelm (14/68, Recueil, str. 1).

35 – Glej sodbo z dne 4. julija 1963 v zadevi Alves (32/62, Recueil, str. 109).

36 – Glej sodbe z dne 14. julija 1972 v zadevi Cassella Farbwerke Mainkur proti Komisiji (55/69, Recueil, str. 887), z dne 28. maja 1980 v združenih zadevah Kuhner proti Komisiji (33/79 in 75/79, Recueil, str. 1677), z dne 29. junija 1994 v zadevi Fiskano proti Komisiji (C-135/92, Recueil, str. I-2885), z dne 24. oktobra 1996 v zadevi Komisija proti Lisrestal in drugi (C-32/95 P, Recueil, str. I-5373, točka 21), z dne 21. septembra 2000 v zadevi Mediocurso proti Komisiji (C-462/98 P, Recueil, str. I-7183, točka 36), z dne 12. decembra 2002 v zadevi Cipriani (C-395/00, Recueil, str. I-11877, točka 51), z dne 13. septembra 2007 v združenih zadevah Land Oberösterreich in Avstrija proti Komisiji (C-439/05 P in C-454/05 P, ZOdl., str. I-7141) in z dne 18. decembra 2008 v zadevi Sopropré (C-349/07, ZOdl., str. I-10369, točki 36 in 37).

37 – Glej sodbo z dne 25. oktobra 1978 v zadevi Koninklijke Scholten-Honig (125/77, Recueil, str. 1991).

38 – Glej sodbo z dne 21. novembra 1991 v zadevi Technische Universität München (C-269/90, Recueil, str. I-5469).

39 – Glej sodbo z dne 14. februarja 1978 v zadevi IFG proti Komisiji (68/77, Recueil, str. 353).

40 – Glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 25. maja 2004 v zadevi Distilleria Palma proti Komisiji (T-154/01, ZOdl., str. II-1493, točka 45).

41 – Glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 21. septembra 2005 v zadevi Ali Yusuf in Al Barakaat International Foundation proti Svetu (T-306/01, ZOdl., str. II-3533, točka 277).

42 – Glej sodbo z dne 18. marca 1980 v združenih zadevah Ferriera Valsabbia proti Komisiji (154/78, 205/78, 206/78, od 226/78 do 228/78, 263/78 in 264/78 ter 39/79, 31/79, 83/79 in 85/79, Recueil, str. 907).

43 – Glej v opombi 36 navedeno sodbo Kuhner.

načelo medsebojne lojalnosti v Skupnosti [44]. Dalje, Sodišče je priznalo pomen načela demokracije, na primer z opozorilom o nujnosti učinkovitega sodelovanja Parlamenta v zakonodajnih postopkih v Skupnosti v skladu z v Pogodbi predvidenimi postopki. [45]

ii) Načelo enakega obravnavanja delničarjev v pravu Skupnosti

74. Vprašanje je, ali je iz pravnega reda Skupnosti mogoče izpeljati splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev. Takšno pravno načelo bi moralo biti v pravu družb Skupnosti – podobno kot v zgoraj navedenih primerih – tako temeljnega pomena, da bi bilo izraženo v primarnem pravu oziroma v številnih normah sekundarnega prava.

73. K temeljnim pravicam Skupnosti, ki jih je Sodišče priznalo na podlagi kritičnega vrednotenja primerjalnega prava, in ob upoštevanju mednarodnih in evropskih sporazumov o človekovih pravicah, spadajo temeljne in človekove pravice, ki so značilne za svobodne in demokratične družbe, na primer svoboda izražanja [46] ter svoboda zbiranja in združevanja. [47] Sem spadajo tudi temeljna načela, ki izhajajo neposredno iz Pogodbe ES, kot sta prepoved diskriminacije glede na državljanstvo [48] in prepoved diskriminacije zaradi spola [49].

– Analiza upoštevnih predpisov prava Skupnosti

Primarno pravo

75. Zaradi pomanjkanja upoštevnih določb v temeljnih pogodbah iz zapisanega primarnega prava takšnega splošnega pravnega načela ni mogoče izpeljati. Niti cilji Skupnosti, ki so navedeni v členu 3 ES, niti določbe o kapitalu in plačilih v členu 56 ES in naslednjih ne omogočajo natančnega sklepanja o tem.

44 – Glej sodbo z dne 5. maja 1981 v zadevi Komisija proti Združenemu kraljestvu (804/79, Recueil, str. 1045).

45 – Glej sodbo z dne 30. marca 1995 v zadevi Parlament proti Svetu (C-65/93, Recueil, str. I-643, točka 21).

46 – Glej sodbo z dne 17. januarja 1984 v združenih zadevah VBVB in VBBB proti Komisiji (43/82 in 63/82, Recueil, str. 19).

47 – Glej sodbo z dne 15. decembra 1995 v zadevi Bosman (C-415/93, Recueil, str. I-4930).

48 – Glej sodbo z dne 12. julija 1984 v zadevi Prodest (237/83, Recueil, str. 3153).

49 – Glej sodbo z dne 15. junija 1978 v zadevi Defrenne (149/77, Recueil, str. 1365).

76. Kot podlaga za zahtevek tožečih strank v postopku v glavni stvari za enako obravnavanje delničarjev bi se lahko upoštevalo splošno načelo enakosti. Splošno načelo enakosti, ki prepoveduje različno obravnavanje podobnih položajev, razen če je tako razlikovanje objektivno utemeljeno, je del temeljev Skupnosti.[50] Določbe o enakosti pred zakonom so tudi del skupnih ustavnih tradicij držav članic.

77. Načeloma so temeljne pravice, med katere spada tudi načelo enakosti, pravice, ki posameznika varujejo pred javno oblastjo. Zato se mi zdi sporno, da bi se splošno načelo enakosti, ki je bilo razvito v sodni praksi Sodišča, neposredno preneslo na področje, ki na ravni držav članic spada v zasebno pravo, kot to očitno predlaga družba Audiolux. Načelo enakosti ali prepoved diskriminacije ne spada med tradicionalna temeljna načela zasebnega prava.[51] Ne glede na to pa je ustrezna uporaba celotnega splošnega načela enakosti pri odločanju v postopku v glavni stvari komaj mogoča, saj ni mogoče izpeljati niti predpostavk dejanskega stanu za njegovo uporabo niti dovolj določene pravne posledice ob kršitvi.

78. Splošno načelo enakosti pa bi lahko bilo podlaga za posebno zapoved enakega obravnavanja v pravu družb Skupnosti. Zato je treba preizkusiti, ali obstaja zapoved enakega obravnavanja delničarjev kot poseben izraz splošnega načela enakosti.

Mednarodne smernice

79. Načela OECD za upravljanje družb, sprejeta leta 1999 in revidirana leta 2004, dajejo natančno podobo vrednostnih načel, ki veljajo povsod po svetu za družbe, ki kotirajo na borzi. Zato jih je treba najprej uporabiti pri analizi vprašanja, ali je mogoče domnevati, da v mednarodnem pravu obstaja obveznost enakega obravnavanja med delničarji v obliki pravice do izstopa ob pridobitvi večinske udeležbe. V priporočila OECD so bili vključeni bistveni nacionalni in mednarodni standardi za stabilnost finančnih trgov. Pred

50 – Glej sodbe z dne 3. oktobra 2006 v zadevi Cadman (C-17/05, ZOdl., str. I-9583, točka 28), z dne 26. junija 2001 v zadevi Brunnhofer (C-381/99, Recueil, str. I-4961, točka 28) in z dne 17. septembra 2002 v zadevi Lawrence in drugi (C-320/00, Recueil, str. I-7325, točka 12). Z manjšimi razlikami se ta stavek ponavlja v sodni praksi Sodišča in se prvič očitno pojavi v v opombi 22 navedeni sodbi Ruckdeschel, točka 7.

51 – V tem smislu Basedow, J., „Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht“, v: *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*, 2008, str. 230 in 244. Po mnenju avtorja splošno načelo prepovedi diskriminacije (oziroma splošno načelo enakosti) ne more imeti samostojnega operativnega pomena v evropskem zasebnem pravu. Ima vlogo hermenevtičnega načela, ki olajša razumevanje pozitivnega prava, saj nam omogoča videti posamične pravne akte v kontekstu in jih preizkusiti glede na sistematično združljivost. Po mnenju avtorja nima lastne vsebine urejanja. Mazière, P., *Le principe d'égalité en droit privé*, Aix-en-Provence 2003, str. 429 in naslednje, zanika obstoj splošnega pravnega načela enakosti v zasebnem pravu. Avtor se kritično izjavi o poskusih uvedbe načela enakosti v zasebno pravo.

sprejetjem so predstavile stališča pomembne mednarodne organizacije in veliko podjetniških združenj.

80. Dokument iz leta 1999 ni vseboval pravil o enakem obravnavanju delničarjev. Šele nova različica načel iz leta 2004 prvič omenja načelo enakega obravnavanja v odseku „Prvi del, III. Enako obravnavanje delničarjev“. [52] V točki 2 je določeno: „Manjšinski delničarji naj bodo zaščiteni pred zlorabami, ki izvirajo posredno ali neposredno iz ravnanja večinskih delničarjev oziroma se izvedejo v interesu teh večinskih delničarjev in morajo imeti na voljo učinkovita pravna sredstva.“ [53] V razlagalnih opombah k temu je v delu III navedeno, da obstaja nevarnost, da se večinski delničarji udeležijo dejavnosti, ki so v njihovem interesu, a so v breme manjšinskih delničarjev. [54] Kot možne rešitve so navedene številne metode, na primer izboljšanje izvrševanja pravic manjšinskih delničarjev, toka informacij, kvalificirane večine za nekatere odločitve delničarjev itd. Pravica do izstopa ni izrecno navedena. Opisano je samo, da se v nekaterih okoliščinah od večinskih delničarjev „v nekaterih državah“ zahteva oziroma se jim dovoli, da kupijo deleže drugih delničarjev po ceni, ki jo določijo neodvisni izvedenci. Tako je očitno, da v mednarodnem pravu ne obstaja zahteva za enako obravnavanje v pravu družb.

52 – *OECD – Grundsätze der Corporate Governance, Neufassung 2004*, Paris 2004, str. 23. (OECD: Načela za upravljanje družbe)

53 – Prav tam.

54 – Prav tam, str. 47.

Akti institucij Skupnosti

81. O takšnem splošnem pravnem načelu bi bilo mogoče sklepati glede na primer iz sekundarnega prava oziroma iz drugih aktov institucij Skupnosti. Dejansko več predpisov Skupnosti vsebuje sklicevanje na zapoved enakega obravnavanja delničarjev, kolikor se nahajajo v enakih razmerjih. [55]

82. Tako se predložitveno sodišče v predložitvenem sklepu sklicuje na te določbe: člen 42 Direktive 77/91, seznam C(2)(a) Direktive 79/279, ki je bil prevzet v člen 65 Direktive 2001/34, in člen 3(1)(a) Direktive 2004/25. Sklicevanje na navedeno zapoved vsebujejo tudi druge direktive, ki se nanašajo na pravo družb, npr. Direktiva 2004/109, katere člen 17(1) določa: „Izdajatelj delnic, ki so sprejete v trgovanje na reguliranem trgu, zagotovi enako obravnavanje za vse imetnike delnic, ki so v enakem položaju“. Člen 18(1) dalje določa: „Izdajatelj dolžniških vrednostnih papirjev, ki so bili sprejeti v trgovanje

55 – Nič ustreznega ne izhaja iz Uredbe Sveta (ES) št. 2157/2001 z dne 8. oktobra 2001 o statutu evropske družbe (SE) (UL L 294, str. 1), ki je začela veljati 8. oktobra 2004. Uredba sicer izrecno ne predvideva enakega obravnavanja delničarjev, državam članicam pa odpira možnost, da sprejmejo predpise o zaščiti manjšinskih delničarjev.

na reguliranem trgu, zagotovi vsem imetnikom dolžniških vrednostnih papirjev, ki so enakovredni, enako obravnavo v smislu vseh pravic, ki jih imajo dolžniški vrednostni papirji“. Enako velja za Direktivo 2007/36/ES [56] o uveljavljanju določenih pravic delničarjev družb, ki kotirajo na borzi, katere člen 4 določa, da „družba zagotovi enako obravnavo vseh delničarjev, ki so v enakem položaju, glede udeležbe in izvrševanja pravic glasovanja na skupščini delničarjev“.

– Argumenti proti opredelitvi kot splošno pravno načelo

Neobstoj ustavne ravni

84. Pri natančnejšem preizkusu zgoraj navedenih določb postane očitno, da se te v bistvu omejujejo na urejanje zelo posebnih položajev v pravu družb, s tem da družbi nalagajo nekatere obveznosti za zaščito vseh delničarjev. Tako nimajo splošnega in širokega pomena, ki je po naravi stvari značilen za splošna pravna načela.

83. Tudi člen 5(1) Direktive 2004/25 zaradi enakega obravnavanja vseh delničarjev določa – kadar pride do prevzema nadzora – posebno dolžnost za učinkovito zagotavljanje zaščite imetnikov vrednostnih papirjev z manjšinskim deležem. Ta ureditev, pojasnjena v uvodni izjavi 9 te direktive, natančno določa, da se osebi, ki je pridobila nadzor nad družbo, naloži, da vsem imetnikom vrednostnih papirjev te družbe ponudi odkup vseh njihovih vrednostnih papirjev po pravični ceni in v skladu z enotno opredelitvijo.

85. Poleg tega vse navedene določbe niso pravno zavezujoče, kot to kaže Priporočilo 77/534/EGS. Priporočila podobno kot mnenja – v skladu s členom 249, peti odstavek, ES – niso zavezujoči akti institucij Skupnosti, ki so sicer lahko, glede na primer, pomoč pri razlagi, a iz njih ni mogoče izpeljati

56 – Direktiva 2007/36/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uveljavljanju določenih pravic delničarjev družb, ki kotirajo na borzi (UL L 184, str. 17).

dolžnosti ali pravic posameznikov. [57] Nezavezujočnost priporočil se poleg tega izkaže tudi s tem, da je možnost, navedena v sedemnajstem dopolnilnem načelu Evropskega kodeksa ravnanja, da vsi delničarji družbe, katere nadzor je bila prenesen, odtujijo vrednostne papirje pod enakimi pogoji, označena le kot „zaželena“. To vsekakor ne zadostuje za utemeljitev pravice manjšinskih delničarjev do izstopa v razmerju do večinskih delničarjev na ravni Skupnosti. Torej se je treba strinjati z navedbami komisije in družbe Bertelsmann, v skladu s katerimi je treba zavrniti možnost neposrednega sklicevanja na vsebino tega priporočila pred Sodiščem.

86. Sporna pravila očitno kažejo namen zakonodajalca Skupnosti preprečiti neenaka, torej objektivno neupravičena obravnavanja delničarjev. Vendar pa ne omogočajo sklepanja o obstoju splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev v smislu prava Skupnosti.

87. Kot je že bilo navedeno, je za splošna pravna načela predvsem značilno, da so znotraj pravnega reda Skupnosti na ustavnopravni ravni. Splošna pravna načela so praviloma temeljne pravne ideje in vrednostne predstave, značilne za nek pravni red. Od posebnih pravnih pravil se razlikujejo tudi po tem, da imajo neko stopnjo splošnosti in niso omejena na določeno pravno področje. [58]

88. Ideja enakega obravnavanja delničarjev se kot rdeča nit vleče skozi pravo družb Skupnosti in njenih držav članic in je očitno bistveni ideal na tem pravnem področju. [59] Vendar še v nobenem pravnem redu ni dosegla ustavnopravne ravni. Na ravni nacionalnega prava je njena kodifikacija, tako kot v pravu Skupnosti, omejena na posamezne običajne zakonske ureditve.

57 – Nezavezujočnost priporočil in mnenj pa ne pomeni, da so pravno popolnoma brez pomena (v tem smislu Ruffert, M., v: Calliess, Ruffert, ur., *op. cit.* (točka 29), točka 126, str. 2165). V skladu s sodno prakso Sodišča morajo nacionalna sodišča ne glede na nezavezujočnost priporočil in dejstvo, da ne ustvarijo pravic posameznikov, na katere bi se ti lahko sklicevali pred nacionalnim sodiščem, priporočila vseeno upoštevati pri reševanju sporov, o katerih odločajo. To zlasti velja, kadar pri razlagi nacionalnih določb, sprejetih za izvajanje prava Skupnosti, ali pri dopolnjevanju zavezujočih določb Skupnosti (glej sodbe z dne 15. junija 1976 v zadevi Frecassetti, 113/75, Recueil, str. 983, z dne 9. junija 1977 v zadevi Van Ameyde, 90/76, Recueil, str. 1091, z dne 13. decembra 1989 v zadevi Grimaldi, C-322/88, Recueil, str. 4407, točka 9, in z dne 21. januarja 1993 v zadevi Deutsche Shell AG, C-188/91, Recueil, str. I-363, točka 18).

58 – Tridimas, T., *op. cit.* (opomba 23), str. 1, odpira vprašanje, kako se lahko razlikuje splošno pravno načelo od posebnega pravila. Po njegovem mnenju je pomembna splošna veljava tega načela, pri tem pa je pod pojmom „splošno“ treba razumeti, da mora izkazati določeno stopnjo abstraktnosti. Poleg tega se upošteva tudi pomen tega načela znotraj pravnega reda.

59 – Tako tudi Verse, D., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften*, Tübingen 2006, str. 2, ki govori o osrednjem pravnem načelu prava družb.

Pomanjkanje prepričanja v pravni teoriji

89. Iz analize pravne teorije izhaja tudi velika mera neenotnosti pri presoji natančnega pravnega pomena ideje enakega obravnavanja delničarjev oziroma njenega položaja znotraj pravnih redov držav članic. Medtem ko nekateri avtorji izhajajo iz „temeljnega *pravnega načela* prava družb“ [60], drugi opišejo idejo enakega obravnavanja delničarjev samo kot „*temeljno idejo*“ [61] ali „poenostavljen *ideal* za preprečevanje samovoljnega neenakega obravnavanja s strani organov družbe“ [62]. Nekateri avtorji v tem vidijo celo „izraz splošnega *načela pravičnosti*, katerega izvirna podlaga ni v zakonu, temveč je zunaj prava in je nad zapisanim pravom“ [63].

90. Ne glede na natančno opredelitev pa očitno obstaja soglasje o tem, da načelo enakega obravnavanja delničarjev ni natančno opredeljeno ter se ga zato „ne da pojmovno zajeti in je le fleksibilen instrument za dosego nekaterih ciljev“. [64] Glede na pomanjkljivo opredelitev tega načela v zvezi s temelji, področjem uporabe, vsebino in pravnimi posledicami morebitnih kršitev pravna teorija v veliki meri sklepa, da mora zakonodajalec oziroma sodna praksa to načelo nujno vsebinsko konkretizirati, da bi ga bilo mogoče uresničiti. [65]

91. Za obstoj takšnega splošnega pravnega načela ravno tako ni mogoče navesti poročil Winter I in Winter II [66] kot dokaza za prepričanje v pravni znanosti oziroma znotraj redov držav članic.

92. Iz poročila Winter I jasno izhaja, da so pred sprejetjem Direktive 2004/25 obstajale številne razlike v ureditvi javnih ponudb med državami članicami, zato javnih ponudb ni bilo mogoče dajati z enakimi možnostmi za uspeh, in da delničarji v državah članicah niso imeli ustreznih možnosti ponuditi svoje delnice v prodajo. Na tej podlagi je skupina dala pozitivno mnenje za ureditev omogočanja javnih ponudb. [67] Ravno tako so bili predpisi držav članic o odmeni, ki jo je treba

60 – V tem smislu Verse, D., *op. cit.* (opomba 59), str. 557. Mehringer, C., *Das allgemeine kapitalmarktrechtliche Gleichbehandlungsgrundsatz*, Baden-Baden 2007, str. 239, tudi izhaja iz splošnega načela enakega obravnavanja v pravu kapitalskih trgov v korist investitorjev.

61 – Grundmann, S., *Europäisches Gesellschaftsrecht*, Heidelberg 2004, str. 145.

62 – De Cordt, Y., *L'égalité entre actionnaires*, Bruselj 2004, str. 937.

63 – Glej Hütte, A., *Der Gleichbehandlungsgrundsatz im deutschen und französischen Recht der Personengesellschaften*, Aachen 2003, str. 180. Po mnenju Mehringerja, C., *op. cit.* (opomba 60), str. 241, ima načelo enakega obravnavanja v pravu kapitalskih trgov pravno teoretično podlago v ideji pravičnosti.

64 – De Cordt, Y., *op. cit.* (opomba 62), str. 937.

65 – Prav tam, str. 937; Mehringer, C., *op. cit.* (opomba 60), str. 18, opozarja, da načela niso norme, zato niso neposredno uporabna. Vedno je treba uporabiti zakonsko določbo, ki jo je mogoče razlagati, ali pojem kot navezno okoliščino; Verse, *op. cit.* (točka 59), str. 96, pričakuje, da bo Sodišče za konkretizacijo načela enakega obravnavanja v prihodnosti postavilo splošne smernice, ki bodo presegle posamične primere.

66 – Dostopno na spletni strani generalnega direktorata za notranji trg Evropske komisije (http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_de.htm).

67 – Glej poročilo Winter I, poglavje I („Enaki izhodiščni pogoji za javne ponudbe“), str. 20 in 21.

plačati, zelo različni, razlike pa so zadevale tako višino kot tudi vrsto ponujene izpolnitve. [68] V interesu zadostne predvidljivosti te odmene – kar je po mnenju skupine potrebno za učinkovito delovanje trgov kapitala v Evropski uniji – se je omenjena skupina izrekla za uvedbo usklajenih meril na ravni Skupnosti.

93. Če bi obstajalo splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki bi dovolj natančno uredilo podrobnosti javne ponudbe, kot to razume družba Audiolux [69], sprejetje usklajenih pravil na ravni Skupnosti za premagovanje pravne razdrobljenosti v državah članicah ne bi bilo potrebno. Iz obeh poročil pa, nasprotno, izhaja nujna potreba po urejanju na ravni Skupnosti.

Pomanjkanje splošne veljave

94. Poleg tega je veljavnost ideje enakega obravnavanja delničarjev omejena na pravo družb Skupnosti in njenih držav članic, torej na neko pravno področje, zato nima splošne veljavnosti. Tako ni izpolnjena nadaljnja značilnost, ki jo praviloma imajo splošna pravna načela. [70]

95. Ta ugotovitev postavi idejo enakega obravnavanja v jasno nasprotje s tistimi splošnimi pravnimi načeli na ustavni ravni, ki jih je Sodišče dejansko priznalo kot take, npr. načelo pravne države, ki je skupno vsem državam članicam Unije in na katerem temelji Unija v skladu s členom 6(1) EU, ki je priznan v sodni praksi Sodišča in je dobil različne izraze v obliki pravne varnosti, pravice do izjave in učinkovitega pravnega varstva.

96. Zaenkrat govorita tako pomanjkanje ustavne ravni kot tudi pomanjkanje splošne veljavnosti te ideje proti njeni uvrstitvi med splošna pravna načela prava Skupnosti.

Pomanjkanje določenosti v zvezi s pravno posledico

97. S tem se v bistvu izogne vprašanju, ali obstaja splošno pravno načelo, ki učinkuje kot

68 – Glej poročilo Winter I, poglavje II („Primerna cena v okviru obvezne ponudbe"), str. 55.

69 – Glej str. 33 in naslednje vloge družbe Audiolux.

70 – Glej točko 87 teh sklepnih predlogov.

zaščita v korist manjšinskih delničarjev, tako da so ti ob prevzemu nadzora v družbi upravičeni do odsvojitve svojih vrednostnih papirjev pod enakimi pogoji kot vsi drugi delničarji.

98. Tudi če bi Sodišče, drugače kot je tu navedeno, izhajalo iz obstoja splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev, bi po mojem mnenju obstajal resen dvom, ali bi takšno splošno pravno načelo sploh bilo dovolj določno, da bi lahko povzročilo pravne posledice, ki jih zasledujejo tožeče stranke v postopku v glavni stvari. Komisija je pravilno navedla, da bi bilo ustrezno pravno načelo preveč natančno, da bi ga bilo mogoče obravnavati kot „splošno“.

Prepoved zaobiti voljo zakonodajalca

99. Določbe, ki jih je navedlo predložitveno sodišče v prvem vprašanju za predhodno odločanje, ne vsebujejo pravila, ki bi izrecno določilo pravno posledico, ki jo skušajo doseči tožeče stranke v postopku v glavni stvari.

100. Edina izjema bi lahko bila člen 5(1) Direktive 2004/25, ki ureja oddajo obvezne ponudbe fizične ali pravne osebe, ki prevzema nadzor nad družbo. Ta določba državam članicam nalaga, da zagotovijo, da se na vse imetnike vrednostnih papirjev naslovi ponudba za vse njihove vrednostne papirje za pravično ceno. Ta določba v neki meri konkretizira člen 3(1)(a) iste direktive, v katerem je določeno splošno načelo enakega obravnavanja vseh imetnikov vrednostnih papirjev zadevne družbe. Zadnjenavedena določba nadalje določa, da je treba druge imetnike vrednostnih papirjev zaščititi, če oseba pridobi nadzor nad družbo.

101. Vendar v konkretni zadevi te direktive ni mogoče neposredno uporabiti. Dogodki, ki so vodili do spora o glavni stvari, so namreč nastali pred začetkom veljavnosti direktive oziroma pred iztekom roka za prenos, tako da Veliko vojvodstvo Luksemburg v spornem trenutku Direktive še ni bilo dolžno uporabljati.[71] To ima dve posledici. Po eni strani se tožeče stranke v postopku v glavni stvari ne morejo neposredno sklicevati na ta predpis. Po drugi strani pa je treba upoštevati, da bi priznanje splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev, kar bi imelo v bistvu enake pravne posledice kot člen 5(1) Direktive

71 – Iz člena 22 Direktive 2004/25 namreč izhaja, da ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v Uradnem listu Evropske unije, se pravi 22. maja 2004. Dalje člen 21(1) določa, da države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do 20. maja 2006.

2004/25, nujno povzročilo retroaktivni učinek Direktive 2004/25, a to očitno ne more biti namen zakonodajalca Skupnosti, saj bi bilo sicer sprejetje posebne ureditve nepotrebno.

102. Iz uvodne izjave 1 Direktive 2004/25 izhaja, da je bilo treba v skladu s členom 44(2)(g) ES uskladiti nekatere nadzorne ukrepe držav članic z namenom uvedbe enakovrednih nadzornih ukrepov v vsej Skupnosti. Dejstvo, da je na tem področju obstajala potreba po posredovanju zakonodajalca Skupnosti, da določi natančne obveznosti, ki jih morajo spoštovati udeleženci na trgu, in da določi postopke, v skladu s katerimi se izvaja enako obravnavanje delničarjev, kaže na to, da niti pred niti po začetku veljavnosti Direktive 2004/25 ni obstajalo splošno načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki bi s pravnega vidika zadostovalo samo po sebi.

Varstvo institucionalnega ravnovesja

103. Če bi Sodišče priznalo splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki glede na materialno pravno določenost bolj ustreza pravnemu pravilu, bi lahko s tem porušilo institucionalno ravnovesje, ki ga je želela vzpostaviti Pogodba, ker zakonodajno pristojnost Skupnosti izvajata Svet in Evropski parlament skupaj.

104. Načelo institucionalnega ravnovesja znotraj Skupnosti ne temelji na načelu delitve oblasti v smislu ustavnega prava [72], temveč na načelu delitve pristojnosti, v skladu s katerim naloge Skupnosti izvajajo institucije, ki so v ta namen na podlagi Pogodbe najprimernejše. Drugače kot načelo delitve oblasti, katerega namen je med drugim varstvo posameznika z omejitvijo državne oblasti, je načelo delitve pristojnosti namenjeno učinkovitemu doseganju ciljev Skupnosti. [73]

72 – Delitev oblasti je nosilno organizacijsko načelo večine modernih demokratičnih ustav in konstitutivna značilnost pravne države, ki temelji na teoriji Thomasa Locka (1632-1704), Charlesa de Montesquieuja (1689-1755) in Immanuela Kanta (1724-1804). Delitev oblasti razdeli politično moč v državi na področja nalog. Z medsebojnim nadzorom oblasti naj se doseže omejitev državne oblasti. Običajno so to zakonodajna, izvršilna in sodna veja oblasti. Montesquieu je v svoji knjigi, ki je izšla leta 1748, z naslovom „*De l'esprit des lois*“ („O duhu zakona“) ugotovil: „Takoj ko je v eni in isti osebi ali uradnikih združena zakonodajna oblast z izvršilno, ni svobode. Treba se je bati, da bo isti monarh ali isti senat sprejel tiranske zakone in jih nato tiransko izvajal. Ravno tako ni svobode, če sodna oblast ni ločena od zakonodajne in izvršilne oblasti. Oblast nad življenjem in svobodo državljanov bi bila neomejena, če bi bila povezana z zakonodajno oblastjo, saj bi bil sodnik zakonodajalec. Sodnik bi imel prisilno oblast tirana, če bi bila njegova oblast povezana z izvršilno oblastjo. Vse bi bilo izgubljeno, če bi en človek oziroma ena organizacija bodisi najmočnejših ali plemičev ali ljudstva lahko izvrševala naslednje tri oblasti: sprejemanje zakonov, uresničevanje javnih sklepov, sojenje o zločinih in zasebnih sporih.“

73 – V tem smislu Schweitzer, M., Hummer, W., Obwexer, W., *op. cit.* (opomba 25), str. 178, točka 653; tudi Sariyiannidou, E., *op. cit.* (opomba 15), str. 122, govori o „delitvi nalog“. Po Oppermannu, T., *op. cit.* (opomba 27), § 5, točka 5, str. 80, je v Evropski skupnosti delitev državnih oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno spremenjena v korist specifičnega institucionalnega ravnovesja med institucijami Skupnosti. Zlasti med Parlamentom, Svetom in Komisijo so naloge razdeljene drugače kot na državni ravni. Tudi v Evropski skupnosti obstaja medsebojni nadzor in ravnovesje moči („checks and balances“). Institucionalno ravnovesje je izraz temeljnega načela pravne države. Določa, da mora vsaka institucija izvrševati svoja pooblastila ob upoštevanju pooblastil drugih institucij in da je kršitev tega pravila podvržena nadzoru Sodišča.

105. Ob upoštevanju tega dejstva je Sodišče že leta 1958 na podlagi sodb v zadevi Meroni [74] in nato v ustaljeni sodni praksi vpeljalo pojem „institucionalnega ravnovesja“ v zvezi s splošnim pregledom organizacijskih načel in pooblastil za ravnanje iz pogodb ustanoviteljic Evropske skupnosti, zlasti iz Pogodbe ES, in mu dalo vlogo normativnega oblikovalnega načela, na katerega se je mogoče sklicevati pred Sodiščem. [75]

106. Sodišče je v sodbi v zadevi Parlament proti Svetu [76] ugotovilo, da je Pogodba oblikovala sistem razdelitve pristojnosti med institucijami Skupnosti, ki vsaki instituciji dodeli vlogo znotraj institucionalne strukture Skupnosti in pri izvrševanju dodeljenih ji nalog. Spoštovanje institucionalnega ravnovesja od vsake institucije zahteva izvajanje njenih pristojnosti ob upoštevanju pristojnosti drugih. Zahteva tudi sankcioniranje morebitnega neizpolnjevanja tega pravila. Sodišče je v isti sodbi poleg tega ugotovilo, da je v skladu s pogodbami pristojno za spoštovanje prava pri razlagi in uporabi pogodb. Zato mora zagotavljati vzdrževanje institucionalnega ravnovesja in posledično tudi sodni nadzor nad spoštovanjem pooblastil institucij Skupnosti. [77]

107. Tudi Sodišče je kot institucija Skupnosti v smislu člena 7(1) ES del institucionalnega ravnovesja. Pomeni, da kot sodna institucija Skupnosti, ki je v skladu s členom 220(1) ES pristojna za zagotavljanje spoštovanja prava pri razlagi in uporabi Pogodbe, spoštuje pristojnosti Sveta in Parlamenta na področju zakonodaje. [78] To nujno predpostavlja, da po eni strani zakonodajalcu Skupnosti prepušča nalogo sprejemanja prava na področju prava družb, ki mu jo je dala Pogodba, in po drugi strani, da – tako kot do zdaj – ohrani potrebno zadržanost pri razvoju splošnih pravnih načel prava Skupnosti, ki bi lahko glede na okoliščine nasprotovala ciljem zakonodajalca. Sodišče sicer lahko uporabi splošna pravna načela, da bi v skladu s cilji Pogodbe poiskalo ustrezne rešitve za v odločanje mu predložene probleme razlage. Ne sme pa se postaviti v vlogo zakonodajalca Skupnosti, če bi se s temi načeli lahko zapolnilo obstoječo pravno praznino. [79]

74 – Sodbi z dne 13. junija 1958 (9/56, Recueil, str. 11, in 10/56, Recueil, str. 53).

75 – Primerjaj sodbo z dne 17. decembra 1970 v zadevi Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel proti Kösterju (25/70, Recueil, str. 1161, točka 9) in v opombi 45 navedeno sodbo Parlament proti Svetu, točka 21.

76 – Sodba z dne 22. maja 1990 (70/88, Recueil, str. I-2041, točki 21 in 22).

77 – V opombi 76 navedena sodba Parlament proti Svetu, točka 23.

78 – Sariyiannidou, E., *op. cit.* (opomba 15), str. 137, meni, da člen 220 ES Sodišču končno daje pristojnost določati, kaj je „pravo“, ne da bi za to obstajale jasne omejitve pristojnosti. Sodišče je pri razvoju splošnih pravnih načel obsežno uporabilo svojo pristojnost za razvoj prava. Avtorica izrazi bojazen, da bi to lahko zabrisalo meje med sodno in politično dejavnostjo.

79 – V tem smislu Louis, J.-V., *L'ordre juridique communautaire*, 6. izdaja, Bruselj, Luksemburg 1993, str. 119 in 120. Po mnenju avtorja Sodišče ne sme izrabiti obstoječih pravnih praznin v pravu Skupnosti, da bi se postavilo v vlogo zakonodajalca Skupnosti. Ohraniti mora potrebno zadržanost („judicial self-restraint“).

108. Sprejemanje predpisov praviloma poteka ob tehtanju različnih političnih in družbenih interesov, ki jih zastopajo institucije in organi, ki sodelujejo v postopku sprejemanja predpisa. Slednji imajo poleg ustrezne demokratične legitimnosti tudi potrebno strokovno znanje, da uresničujejo nanje preneseno politično odgovornost. V tem kontekstu je treba opozoriti na to, da so sodišča Skupnosti v sodni praksi izrecno priznala pravico zakonodajalca Skupnosti do tehtanja in odločanja na nekaterih področjih. [80]

109. Poleg tega je treba upoštevati pomisleke irske vlade. [81] Z njo se je treba strinjati, da je zaradi kompleksnosti prava družb in raznolikost ureditev v državah članicah, ki sta pogosto povezani z gospodarskimi okoliščinami vsake države članice, potrebna previdnost. Pravilno opozarja na to, da je o spremembi prava družb – bodisi z zakonodajo bodisi s sodno prakso – najprej treba natančno premisliti. Zakonodajalec Skupnosti naj bi imel najboljši položaj za medsebojno usklajevanje stališč držav članic. Če bi Sodišče priznalo splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev, kot predlagajo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ne bi bilo mogoče predvideti posledic.

110. Končno pa je glede na nalogo splošnih pravnih načel, da zapolnjujejo pravne praznine [82], treba upoštevati, da je njihova uporaba na zelo natančno urejenih področjih, kot je pravo družb, manj potrebna kot na manj natančno urejenih področjih.

Zahteve pravne varnosti

111. Zadržanost Sodišča bi bila priporočljiva tudi zaradi zaupanja v pravo in pravne

80 – Glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. oktobra 2005 v združenih zadevah Sumitomo Chemical in Sumika Fine Chemicals proti Komisiji (T-22/02 in T-23/02, ZOdl., str. II-4065, točka 82 in naslednje). Z njo je Sodišče prve stopnje priznalo pristojnost zakonodajalca Skupnosti za določanje zastaralnih rokov. V skladu z mnenjem Sodišča prve stopnje je odgovor na vprašanje, v kakšnem obsegu se določi zastaranje, odvisen od tehtanja med zahtevami po pravni varnosti in zahtevami po zakonitosti glede na zgodovinske in družbene okoliščine, ki prevladujejo v družbi v določenem obdobju. Zato je to le odločitev zakonodajalca. Glej tudi sodbo Sodišča z dne 31. maja 2001 v združenih zadevah D in Švedska (C-122/99 in C-125/99 P, Recueil, str. I-4319, točka 37 in naslednje). V njej je Sodišče ugotovilo, da sodišče Skupnosti kadrovskih predpisov za uradnike Evropskih skupnosti ne sme razlagati tako, da se pravne položaje, kot so registrirana življenjska partnerstva, ki se razlikujejo od zakonske zveze, enači z zakonsko zvezo. Le zakonodajalec lahko glede na primer sprejme ukrepe, ki lahko vplivajo na ta položaj, npr. s spremembo kadrovskih predpisov. Nadalje glej sodbe Sodišča z dne 7. januarja 2004 v zadevi K. B. (C-117/01, Recueil, str. I-541, točka 28), z dne 2. oktobra 2003 v združenih zadevah International Power (prej National power) in drugi proti Komisiji (C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P in C-180/01 P, Recueil, str. I-11421, točka 106) ter z dne 24. septembra 2001 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji (C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 139).

81 – Glej točke od 39 do 45 vloge irske vlade.

82 – Glej točko 68 teh sklepnih predlogov.

varnosti. Načeli zaupanja v pravo in pravne varnosti sta del pravnega reda Skupnosti. Zato ju morajo institucije Skupnosti in države članice spoštovati pri izvrševanju pooblastil, ki jih imajo na podlagi direktiv Skupnosti. [83]

112. Načelo pravne varnosti naj bi zagotavljalo predvidljivost pravnih situacij in razmerij, ki jih ureja pravo Skupnosti. [84] Priznanje splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev bi odprlo številna vprašanja v zvezi z natančnim stvarnim, osebnim in časovnim področjem uporabe. Sodišče bi moralo v tem primeru določiti predpostavke, ki bi morale biti izpolnjene v konkretnem primeru, da bi bilo mogoče uporabiti to splošno pravno načelo.

113. Tudi določitev natančnega trenutka, ko naj bi to splošno pravno načelo začelo veljati v pravu Skupnosti, bi bila problematična. Kot je že bilo navedeno, bi bila končna posledica priznanja takšnega splošnega pravnega načela retroaktivna uporaba člena 5(1) Direktive 2004/25, kar bi glede na odločitev zakonodajalca v zvezi z natančnim trenutkom začetka veljavnosti te ureditve očitno kršilo prepoved retroaktivnega učinka. Po splošnem pravilu načelo pravne varnosti nasprotuje temu, da bi akt Skupnosti začel veljati, preden je objavljen. Izjemoma je lahko drugače, če to zahteva cilj, ki je v splošnem interesu, in če je zagotovljeno dolžno spoštovanje legitimnih pričakovanj prizadetih. [85] V tej zadevi pa ni mogoče ugotoviti, zakaj bi bil odstop od načela prepovedi retroaktivnega učinka v splošnem interesu.

c) Sklep

114. Na podlagi zgoraj navedenega sklepam, da v pravu Skupnosti ne obstaja splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki ščiti manjšinske delničarje družbe, če prevzame nadzor druga družba, tako da so upravičeni do odsvojitve svojih vrednostnih papirjev pod enakimi pogoji kot vsi drugi delničarji.

115. Ob upoštevanju tega sklepa se mi preizkus sodbe v zadevi Mangold ne zdi potreben. Predpostavka za prenosljivost te sodne prakse na postopek v glavni stvari je

83 – Sodba z dne 26. aprila 2005 v zadevi Stichting „Goed Wonen“ (C-376/02, ZOdl., str. I-3445, točka 32).

84 – Sodba Sodišča z dne 15. februarja 1996 v zadevi Duff in drugi (C-63/93, Recueil, str. I-569, točka 20), sodba Sodišča prve stopnje z dne 31. januarja 2002 v zadevi Hult proti Komisiji (T-206/00, RecFP, str. I-A-19 in II-81, točka 38).

85 – Glej v tem smislu sodbi z dne 11. julija 1991 v zadevi Crispoltoni (C-368/89, Recueil, str. I-3695, točka 17) in z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah Gemeente Leusden in Holin Groep (C-487/01 in C-7/02, Recueil, str. I-5337, točka 59) ter v opombi 83 navedeno sodbo Stichting „Goed Wonen“, točka 33; glej tudi Cour eur. D. H., sodba National & Provincial Building Society c. Royaume-Uni z dne 23. oktobra 1997, Recueil des arrêts et décisions, 1997-VII, § 80.

nedvomno obstoj splošnega pravnega načela v pravu Skupnosti, ki omogoča uporabo tega splošnega pravnega načela še pred začetkom veljave posebne sekundarne pravne ureditve, ki zadevno vprašanje v bistvu ureja enako. Sodišče je v sodbi v zadevi Mangold ugotovilo, da načelo enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu ne izhaja iz Direktive 2000/78, temveč je splošno pravno načelo prava Skupnosti. Sodišče je ta sklep oprlo na ugotovitev, da prepoved diskriminacije zaradi starosti izhaja iz različnih mednarodnih pogodb in ustavnih tradicij, skupnih državam članicam. [86] Ta predpostavka pa v tej zadevi, kot je že bilo ugotovljeno, ni izpolnjena.

2. Drugo vprašanje

116. Zato ni treba odgovoriti na drugo vprašanje za predhodno odločanje. Navedbe v nadaljevanju so upoštevne le, če Sodišče – v nasprotju s tu zastopanim mnenjem – odgovori na prvo vprašanje za predhodno odločanje pritrdilno.

117. Najprej je treba ugotoviti, da določbe, ki jih predložitveno sodišče navaja v prvem vprašanju za predhodno odločanje, nalagajo obveznosti le izdajateljem delnic in družbi, ne pa delničarjem v medsebojnih razmerjih.

118. Medtem ko člena 17 in 18 Direktive 2004/109 določata obveznosti za izdajatelje delnic, člen 4 Direktive 2007/36 določa obveznost, da družba enako obravnava delničarje. Člen 42 Direktive 77/91 pa v nasprotju s tem ne določa natančno, na koga morajo biti naslovljeni predpisi držav članic, ki so bili sprejeti za prenos te direktive in ki morajo zagotavljati enako obravnavanje delničarjev. [87] Ravno tako določbe te direktive zadevajo vsa ravnanja družbe, tudi ustanovitev delniške družbe in ohranitev, povečanje ali zmanjšanje njenega kapitala ter prisilni umik delnic. Če mora skupščina delničarjev sprejeti sklepe, kot je določeno npr. pri povečanju kapitala v skladu s členom 25(1) Direktive 77/91, naj se to opravi ob upoštevanju načela enakega obravnavanja. Iz tega izhaja, da načelo enakega obravnavanja zavezuje organe družbe, in ne samih delničarjev.

86 – V opombi 8 navedena sodba Mangold, točki 74 in 75.

87 – Že v sklepnih predlogih z dne 4. septembra 2008 v zadevi Komisija proti Španiji (C-338/06, ZOdl., str. I-10139, točka 60) sem opozorila, da je normativni pomen člena 42 Direktive 77/91 precej nedoločen.

119. Ta ugotovitev ustreza tudi večinskemu mnenju v pravni teoriji. V skladu z njim je družba edina neposredna naslovnica načela enakega obravnavanja v pravu družb.[88] V medsebojnih razmerjih med družbeniki je najpomembnejša obveznost lojalnosti[89], ki družbenike zavezuje, da pri izvajanju svojih pravic v družbi upoštevajo interese drugih družbenikov. Ni pa mogoče izpeljati nadaljnjih obveznosti delničarja v razmerju do drugih delničarjev.

120. Zoper neposredno možnost sklicevanja na splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev, ki jo imajo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, govori tudi dejstvo, da splošna pravna načela praviloma zavezujejo le institucije Skupnosti in države članice ter njihove članitve, ne pa posameznikov v medsebojnih razmerjih.[90] To je mogoče pojasniti z izvorom in namenom splošnih pravnih načel, in sicer zaščita posameznika pred protipravnim posegom organov v njegove temeljne pravice[91].

121. Po drugi strani pa je treba upoštevati, da pravo Skupnosti posamično oblikuje tudi pravice v razmerju med posamezniki. To velja npr. za določbe sekundarnega prava.[92] Ti predpisi praviloma nalagajo posamezniku obveznosti šele po prenosu v nacionalno pravo ali pa v obliki razlage, skladne z direktivami, ker te same nimajo horizontalnega učinka.[93] Po drugi strani pa sodna praksa priznava, da nekatere določbe primarnega prava, kot npr. prepoved diskriminacije iz členov 12, 39, 49 in 141 ES, tak učinek lahko imajo.[94]

122. V korist neposredne možnosti sklicevanja na splošna pravna načela v razmerju med posamezniki vsekakor ni mogoče navesti sodbe v zadevi Mangold, ker je v njej Sodišče pustilo odprto vprašanje, ali prepoved diskri-

88 – Hütte, A., *op. cit.* (opomba 63), str. 71 in 82; De Cordt, Y., *op. cit.* (opomba 62), str. 255 in 259; Verse, D., *op. cit.* (opomba 59), str. 562. Hüffer, U., *Kommentar zum Aktiengesetz*, 5. izdaja, München 2002, §53a, točka 4, str. 250.

89 – Hütte, A., *op. cit.* (opomba 63), str. 72.

90 – V tem smislu Tridimas, T., *op. cit.* (opomba 23), str. 36 in 44.

91 – Prav tam, str. 47.

92 – Primerjaj na primer Direktivo Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180, str. 22), Direktivo Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16) in Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31).

93 – Sodišče je v ustaljeni sodni praksi pojasnilo, da načelo pravne varnosti nasprotuje temu, da bi direktive oblikovale obveznosti za posameznike. Torej se posamezniki ne morejo sklicevati na direktive kot take (sodbe z dne 26. februarja 1986 v zadevi Marshall, 152/84, Recueil, str. 723, točka 48, z dne 14. julija 1994 v zadevi Faccini Dori, C-91/92, Recueil, str. I-3325, točka 20, in z dne 7. januarja 2004 v zadevi Wells, C-201/02, Recueil, str. I-6325, točka 56).

94 – Tako na primer člen 141 ES v zvezi z načelom enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske. Sodišče je v sodni praksi pojasnilo, da velja prepoved diskriminacije glede na državljanstvo iz členov 12 ES, 39 ES in 49 ES tudi v razmerju med posamezniki (glej sodbi z dne 12. decembra 1974 v zadevi Walrave, 36/74, Recueil, str. 1405, in z dne 8. aprila 1976 v zadevi Defrenne, 43/75, Recueil, str. 455, v opombi 47 navedeno sodbo Bosman in sodbo z dne 6. junija 2000 v zadevi Angonese, C-281/98, Recueil, str. I-4139, točka 36).

minacije zaradi starosti učinkuje tudi horizontalno. [95] Ne glede na to, da je v postopku v glavni stvari v tej zadevi šlo za spor civilnega prava, je Sodišče v postopku predhodnega odločanja v bistvu moralo odločati, ali pravo Skupnosti nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero so lahko delodajalci z delavci, ki so dopolnili 52. leto, neomejeno sklepali pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Predvsem je šlo za vprašanje skladnosti nacionalnega prava z zahtevami prava Skupnosti.

123. Po vsem tem je treba na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti tako, da se splošno načelo enakega obravnavanja delničarjev, če sploh obstaja v pravu Skupnosti, lahko uporabi le v razmerju med družbo in njenimi delničarji.

3. Tretje vprašanje

124. Tretje vprašanje za predhodno odločanje je postavljeno le za primer, da se na prvi dve vprašanji odgovori pritrdilno. Ker se v tej zadevi izhaja iz neobstoja splošnega pravnega načela enakega obravnavanja delničarjev in je bilo glede tega sprejeto stališče že v prvem in drugem vprašanju, po mojem mnenju odgovor na tretje vprašanje za predhodno odločanje ni potreben.

C – *Sklep*

125. V sklepu lahko ugotovimo, da proti sprejetju takšnega splošnega pravnega načela najprej govori dejstvo, da enako obravnavanje delničarjev niti v pravnem redu Skupnosti niti v pravnih redih držav članic ni na ustavni ravni. [96] Poleg tega je bilo v analizi ugotovljeno pomanjkanje pravnega prepričanja v pravni znanosti glede obstoja takšnega splošnega pravnega načela. [97] Glede na dejstvo, da je

95 – V tem smislu Preis, U., Verbot der Altersdiskriminierung als Gemeinschaftsgrundrecht, *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht*, št. 8, 2006, str. 402.

96 – Glej točki 87 in 88 teh sklepnih predlogov.

97 – Glej točke od 89 do 93 teh sklepnih predlogov.

omejeno na posebno področje prava družb, to načelo znotraj nekega pravnega reda tudi nima splošne veljave, značilne za splošna pravna načela. [98]

126. Po drugi strani pa bi – če bi po mnenju Sodišča v nasprotju s tu zastopanim stališčem obstajalo takšno splošno pravno načelo – obstajal dvom, ali je lahko pravna posledica tega načela tako določna, da ustvari pravico do izstopa manjšinskih delničarjev. [99] Za določitev takšne pravne posledice je na podlagi institucionalne delitve nalog med institucijami Skupnosti, ki obstaja v pravu Skupnosti, pristojen le zakonodajalec Skupnosti, ki bi v tem primeru moral s sprejetjem ustrezne pravne norme določiti natančne pravne predpostavke. [100] Priznanje pravice do izstopa manjšinskih delničarjev kot splošnega pravnega načela v sodni praksi ne bi ustrezalo volji zakonodajalca Skupnosti. To bi pomenilo retroaktivno uporabo Direktive 2004/25, s čimer bi se ravno tako poseglo v zahteve pravne varnosti. [101]

127. Na podlagi opravljene analize sklepam, da ne obstaja splošno pravno načelo enakega obravnavanja delničarjev kot posebni izraz splošnega načela enakosti, ki bi ob prevzemu nadzora s strani druge družbe manjšinske delničarje ščitil, tako da bi bili upravičeni do odsvojitve svojih vrednostnih papirjev pod enakimi pogoji kot vsi drugi delničarji.

128. Ne glede na pravno opredelitev enakega obravnavanja delničarjev je treba ugotoviti, da to lahko oblikuje pravice in obveznosti le v razmerjih med družbo in delničarji, ne pa v razmerjih med samimi delničarji. [102]

98 – Glej točko 94 teh sklepnih predlogov.
99 – Glej točko 98 teh sklepnih predlogov.
100 – Glej točke od 103 do 109 teh sklepnih predlogov.
101 – Glej točke od 111 do 112 teh sklepnih predlogov.
102 – Glej točke od 117 do 123 teh sklepnih predlogov.

VII – Predlog

129. Glede na zgoraj navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanja Cour de cassation odgovori:

1. V pravu Skupnosti ne obstaja splošno pravno načelo, ki določa enako obravnavanje delničarjev in ščiti manjšinske delničarje družbe, tako da so ti ob prevzemu nadzora nad družbo upravičeni do odsvojitve svojih deležev pod enakimi pogoji kot vsi drugi delničarji.

2. Splošno načelo enakega obravnavanja delničarjev bi bilo mogoče uporabljati kvečjemu v razmerjih med družbo in njenimi delničarji.